

sisälllys

Sosiaali- ja terveysviesti 1/2006

Sosiaali- ja terveysviesti on Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton äänenkannattaja, joka nostaa monipuolisesti asioita keskusteluun. Lehteen lähetettävästä aineistosta tulee sopia toimituksen kanssa.

Ilmestyy viisi kertaa vuonna 2006.

Päätoimittaja
Riitta Särkelä

Toimitus ja taitto
Johanna Koskinen

Tilaukset ja osoitteenmuutokset
Diana Timonen,
puh. (09) 774 721,
myös www.stkl.fi,
sähköposti
diana.timonen@stkl.fi

Kannen suunnittelu ja piirroskuvat Timo Ahava

Tilaushinta 20 €/kesto,
25 €/määräaikainen

Toimituksen osoite
Kotkankatu 9,
00510 Helsinki,
faksi (09) 738 123

Painopaikka
Suomen Graafiset
palvelut, Kuopio

Painos 5000 kpl
ISSN 1238-1438

Ilmoitusmyynti
Julkaisu Bookers
Orvokki Toivanen,
puh. (09) 773 821 tai
sotevi@bookers.fi

Seuraava lehti ilmestyy 5.4.,
aineistot 6.3. mennessä.

Lehti on Aikakauslehtien liiton
 Aikakauslehtien Liitto jäsen.

Ulkoisen arviointitutkimus, itsearviointi vai vertaisarviointi? Pääasia, että arvioinnista rakentaa käyttökelpoisen kehittämisvälineen. Vankka arviointipaketti sivuilla 9-14.

Sosiaali- ja terveysministeri Tuula Haatainen linjaa tärkeimmäksi tavoitteekseen ministerinä, että myös kaikkein haavoittuvimmissa asemassa elävillä olisi mahdollisuus turvalliseen arkeen. Lue sivulta 4.

Sosiaaliselle yritystoiminnalle pitäisi saada samanlainen status kuin reilun kaupan tuotteille, Pentti Arajärvi totesi. Lisää sivulta 20.

- 3 Pääkirjoitus
Riitta Särkelä
- 4 Ministeri Haatainen haluaa madaltaa sektorirajoja
- 6 Järjestöyön ehdot selkeytetään
Seppo Niemelä
- 7 Suomen EU-puheenjohtajuuskauden asialista muotoutuu
Riitta Särkelä
- 9 Instituutiot muuttuvat, vaikuttamistoiminnan on muututtava mukana
Juha Heikkala
- 11 Arviointi ja hyvät käytännöt ovat tulevaisuudessa ohjauksen välineitä
- 13 Arvioinnin onnistuminen edellyttää toimivia välineitä
Nina K. Hyttinen
- 14 JÄRVI-hanke tavoittelee järjestöille pysyvää arvioinnillista työtapaa
- 16 Vauraalla Kuuma-kuntien alueella hyvinvoinnin erot korostuvat
Anne Perälähti
- 18 Aito verkosto tulee tarpeeseen
Sirpa Tuomela, Eija Ruuska-Taanila ja Katri Salo
- 20 Sosiaalinen yritystoiminta on oikeansuuntainen avaus
Juha A. Pantzar
- 22 Järjestövetoinen yhteispalvelupiste on puolueeton maaperä
Niina Lindström
- 24 EAPN etsi sosiaalitaloudesta eväitä syrjäytymistä vastaan
Elina Varjonen, Kirsti Viljanen ja Veijo Väle
- 26 Löytyykö optimi, syntykö synteesi?
Marita Ruohonen

A lkanut vuosi 2006 pitää sisällään monien isojen asioiden valmistelua; toivottavasti sitä kautta myös uusia mahdollisuuksia. Suomi aloittaa vuoden toisella puoliskolla EU:n puheenjohtajuuskautensa, sosiaalialan kehittämishanke etenee. Kunta- ja palvelurakennemuutostuksesta odotetaan tuloksia - mutta myös pelätään, ettei niitä saada. Järjestöt kokevat tilanteensa epävarmaksi ja ovat huolissaan siitä, miten palveluiden ja tuen saatavuuden käy. Nyt on tärkeää tarttua mahdollisuuksiin ja yhdistää voimamme myös vaikeissa kohdissa.

Kunta- ja palvelurakennemuutoksen aluevalmistelussa on meneillään aktiivinen vaihe. Alueilta odotetaan ehdotuksia helmikuun puolivälissä. Niiden pohjalta sisäministeriön työryhmä alkaa valmistella omaa ehdotustaan. On ennakoitavissa, että alueilta tulee hyvin monenlaisia ehdotuksia, mahdollisesti enemmän kuin yksi kultakin alueelta. Jatkotyövaiheesta tulee tällöin hyvin haastava. Asiantuntija-arviot lainsäädäntövalmistelusta ovat olleet yksimielisiä: kaikki valmistelussa olevat mallit sisältävät aineksia, jotka saattavat edellyttää perustuslain säätämistä. Päätökset kuntien ja valtion tehtävänjaoista ja mahdollisista siirroista on uudistuksessa jo tehty. Vain muutamia tehtäviä ollaan siirtämässä valtiolle. Näitä ovat ulkomailla asuvien terveydenhuoltokustannusten rahoitus, lasten seksuaalisen hyväksikäytön selvittämisen rahoitusvastuu, kuluttajaneuvonnan järjestämisvastuu sekä holhouslain mukainen yleisen edunvalvonnan siirtäminen kokonaisuudessaan valtion tehtäväksi. Talous- ja velkaneuvonta säilytetään edelleen valtion järjestämisvastuulla. Kunnallisen toimeentulotuen normitetun osan siirto Kelalle ja valtion rahoitusvastuulle päätettiin jättää toteuttamatta, mikä on pettymys monille meistä. Samoin kävi omaishoidon tuen hoitopalkkion siirron Kelalle. Monia asioita jäi jatkovalmisteluun, muun muassa valtakunnallista väestöpohjaa edellyttävien harvinaisten palveluiden turvaaminen, erityisen kallis sairaanhoito, hengityshalvauksipotilaiden hoito sekä vammaispalvelut. Äärimmäisen tärkeää jatkotyössä on se, että lähtökohtana pidetään asiakkaiden ja kuntalaisten tarpeet sekä myös ehkäisevän työn vahvistaminen.

Järjestöjen asemaan ja toimintaedellytyksiin liittyvät vaikuttamistoimet toivat vuoden päätteeksi hyvän tuloksen: Kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytykset -työryhmä aloittaa oikeusministeriössä työnsä. Tätä voidaan pitää hyvänä alkuna. Työryhmällä on toulukokuun loppuun asti aikaa saada päätökseen erittäin haasteellinen tehtävänsä. On tärkeää, että ryhmä saa aikaan tuloksia ja tarvittavia muutoksia jatkovalmisteluun. Erityisen tärkeää on kirkastaa niitä asioita ja mekanismeja, joilla voimme turvata hyvinvointiperinteemme suhteessa EU-päätöksentekoon. Toimeksianto-aika on lyhyt ja on välttämätöntä, että työryhmän työ nähdään ensimmäisenä vaiheena pitemmälle prosessille, jolla kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytykset saadaan turvattua. Työ edellyttää myös eri järjestöjen - sosiaali- ja terveysjärjestöjen, liikunta- ja urheilujärjestöjen sekä nuorisoi-, kulttuuri-, sivistysjärjestöjen - tiivistä yhteistyötä. Tämän yhteistyön organisoimisesta on jo sovittu.

Keskusliitto valmistautuu myös 15. maaliskuuta pidettävään liittokokoukseen, uuden strategian hyväksymiseen ja luottamushenkilövalintoihin. Toivotan lämpimästi kaikkien jäsenyhteisöjen edustajat mukaan varsinaiseen liittokokoukseen ja sen jälkeen pidettävään liittokokousseminaariin.

Menestyksestä hyvinvoinnin vuotta 2006!

Riitta Särkelä
Riitta Särkelä, toiminnanjohtaja
Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto

Sosiaali- ja terveysministeri Tuula Haatainen haluaa madaltaa sektorirajoja

Ministeri ihmetteli tilaaja-tuottaja-mallin yksipuolista korostamista.

Sosiaali- ja terveysministeriössä ei juuri lomailtu loppuvuodesta: monta lakiuudistusta astui voimaan vuoden alusta ja uusia esityksiä jo valmisteltiin. Syyskuun lopulla sosiaali- ja terveysministerinä aloittanut **Tuula Haatainen** kuvasi alkukauttaan vilkkaaksi.

- Edeltäjän toimesta tehtyjä lakiesityksiä on viety päätökseen, esimerkiksi lääkelain uudistus. Työeläkelakia viilataan vielä eduskunnassa, ministeri Haatainen kertoi.

Alkuvuoden isoja asioita on muun muassa vanhempainvakuutusjärjestelmän uusiminen. Haatainen toivoi, että siitä saadaan vielä kevään kuluessa aikaiseksi lakiesitys.

- Tämä (lakiuudistus) jatkaisi työn ja perheen yhteensovittamisen helpottamista siten, että nuoret perheet voivat turvallisesti tehdä lapsia. Se myös kannustaisi isiä ottamaan enemmän vastuuta lastenhoidosta, mikä on myös lasten edun mukaista, Haatainen sanoi. Hänelle kuuluvat hallituksessa myös tasa-arvoasiat.

Perhekustannusten jako molempien vanhempien työnantajien kesken on herättänyt vastusta työnantajatahoilla. Se tarkoittaisi korotusta työnantajien maksuihin.

- Nyt täytyy kysyä mitä halutaan; hyvä perhepolitiikka on myös keino "tuottaa" sellaista työvoimaa, jolla on perheasiat kunnossa ja siten myös tehokkaampia työntekijöitä. Tässä ei kuitenkaan puhuta kustannuksista, joista tulisi rajaton resurssitarve, Haatainen muistutti.

Palvelujärjestelmää kehitetään edelleen

Tärkeimpänä linjauksenaan sosiaali- ja terveysministerinä Haatainen piti sitä, että myös kaikkein haavoittuvimmissa

Suomen EU-puheenjohtajuuskauden valmistelut etenevät, Haatainen kertoi. Heti kauden alussa järjestetään epävirallinen ministerikokous, jonka aiheena on työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen ja eläkepolitiikka. Syksyllä on vuorossa tasa-arvokokous.

asemissa elävillä ihmisillä olisi mahdollisuus turvalliseen arkeen. Palvelujärjestelmää tulee Haataisen mielestä kehittää edelleen ja madaltaa eri sektoreiden turhia raja-aitoja.

- Lapset, vammaiset ja ne vanhukset, jotka eivät itse pysty itsestään huolehtimaan, täytyy asettaa etusijalle. Ennaltaehkäisy on tärkeää. Olemassa olevia instrumentteja, kuten neuvoloita sekä koulun ja kodin yhteistyötä pitää hyödyntää siten, että ongelmiin puututaan jo varhaisessa vaiheessa, Haatainen listasi.

Jo opetusministerinä Haatainen avasi keskustelua oppilashuollon kehittämistä. Nyt sosiaali- ja terveysministerinä

hän haluaa tuoda lisää näkökulmia lasten palveluihin.

- Jokaisen aikuisen, joka työskentelee lasten kanssa, tulee tuntee vastuuta lapsista, tietää miten ongelmatilanteissa toimitaan ja osallistua sujuvaan moniammatilliseen yhteistyöhön, Haatainen visioi.

Lasten ikäluokat ovat pienentyneet ja aikuisia, eri alojen ammattilaisia, on lasten ympärillä periaatteessa enemmän kuin koskaan. Lasten palveluista puhuttaessa täytyy kuitenkin ottaa huomioon koko perheen tarvitsemat palvelut, Haatainen muistutti. Jos perheen aikuisilta puuttuu päihde- tai mielenterveyspalveluita, horjuu myös lapsen hyvinvointi.

- Sosiaali- ja terveydenhuolto on kokonaisuus, jonka toisiinsa linkittyvät kehät pitää nähdä ja hoitaa mieluiten koko yhteisöä, Haatainen totesi.

Sosiaalialan ja terveydenhuollon kehittämishankkeilta Haatainen odottaa, että niiden avulla saadaan vahvistettua etenkin alojen "heikoimpia lenkkejä". Järjestelmien kehittämiseen on ohjattu lisää rahaa ja hoitoon pääsyä kehitetään edelleen, Haatainen kertoi. Haatainen toivoi, että sosiaalialan hankkeen arviointifoorumikierrokselta on saatu konkreettisia eväitä hankkeen suuntaamiseen.

- Mielestäni kenttäkierroksen käynninen oli hyvä tapa saada tietoa siitä, miten paikallisilla tasoilla asiat nähdään. Myös käynnissä olevaa Hyvinvointi 2015 -hanketta voidaan näin täsmentää, Haatainen totesi.

Tilaa- ja tuottaja -malli ei ratkaisu sinänsä

Sosiaalihankealuekierrokselta saatua tietoa aiotaan hyödyntää myös kunta- ja palvelurakennemuutostuksessa. Haatainen korosti, että sosiaali- ja terveysministeriöllä on uudistuksessa erittäin keskeinen asema.

- On tärkeää, että kevättalvella päästään jo tekemään ratkaisuja siitä, millaisella pohjalla palveluja tuotetaan. Kuntien välinen yhteistyö ei yksin riitä: on paljon sellaisia pieniä kuntia, joiden väestö- ja rahoituspohja eivät riitä palveluja turvamaan, Haatainen muistutti.

- Palveluja on totuttu tuottamaan kuntapohjalta ja siellä sitä osaamistakin on. Kansalaisten tulee myös tietää kuka heidän asioistaan

päittää ja mihin verorahat menevät. Koviin laajoissa palveluntuotannon piireissä ja välillisessä hallinnossa ei kuntalainen enää pysy perässä, Haatainen totesi.

Haatainen ihmetteli miksi tilaa- ja tuottaja -malli on ollut niin voimakkaasti esillä kunta- ja palvelurakennemuutoksen valmistelussa.

- Suoraan sanoen ihmettelen sen nostamista esiin juuri nyt. Isossa-Britanniassa ja Ruotsissa se otettiin vauhdilla käyttöön 1980- ja 1990-luvuilla ja myöhemmin siitä on luovuttu. Kokemukset siitä ovat ristiriitaisia ja edullisuuskin on usein kyseenalaista. Mieltisin hyvin tarkkaan, miten (tilaa- ja tuottaja -mallia) edistetään, Haatainen sanoi.

Haatainen painottaisi pikemminkin yhteistä sopimista ja yhteistyökuvioita. Etenkään saumattomien, monimuotoisten palveluketjujen suunnittelussa tilaa- ja tuottaja -malli ei Haataisen mielestä ole riskitön ratkaisu.

- Tärkeämpää on pitää suuret kokonaisuudet hyvin hallussa, Haatainen totesi.

Rinnalla sosiaalinen kehitys

Haatainen ei usko, että hallinnolliset tai rakenteelliset uudistukset muuttaisivat järjestöjen asemaa; sosiaali- ja terveysjärjestöille on kertynyt sellaista osaamista ja kokemusta, jota ei virkamiestyönä voida hankkia. Haatainen piti myös tärkeänä sitä, ettei järjestöjen asema rapistu kilpailutuskysymysten eikä EU:n takia. Suomella on paljon annettavaa unionin sosiaalisen turvan rakentamisessa, Haatainen uskoo. Pohjoismainen malli kiinnostaa unionin muita jäsenmaita ja niistä käydään yhä tutustumassa päivähoitojärjestämiseen tai vanhusten palveluiden mahdollisuuksiin.

- Eurooppalaisen sosiaalisen mallin etsimiseksi pitää tehdä töitä. Sosiaali- ja terveysasiat kuuluvat kansalliseen päätöksentekoon, mutta niitä on kehitettävä myös eurooppalaisesta näkökulmasta: talouden kehittyminen tarvitsee rinnalleen myös sosiaalisen kehityksen, Haatainen sanoi.

Johanna Koskinen

Suomella on paljon annettavaa Euroopan unionin sosiaalisen turvan rakentamisessa

Ennaltaehkäisevän työn merkitys korostui arviointikierroksella

Sosiaalipalvelujen arviointifoorumi järjestettiin viime vuoden lopulla 12 paikakunnalla. Osana sosiaalialan kehittämishanketta järjestetyn aluekierroksen tarkoituksena oli kerätä tietoa kehittämishankkeen paikallisista hankkeista sekä siitä, miten niillä vastataan kuntalaisten palvelutarpeisiin.

Kierroksen viimeisessä, Uudenmaan tilaisuudessa 20. joulukuuta, voitiin jo kertoa joitain alustavia yhteenvetotietoja. Valtiosihteerin *Terttu Savolainen* totesi, että aluekierroksella oli korostunut muun muassa ehkäisevän työn merkitys. Siihen, miten ennaltaehkäisevään työhön jatkossa panostetaan lisää, ei vielä osattu vastata.

- Ennaltaehkäisyn avaimet löytyvät usein eri toimijoiden rajapinnoilta, sosiaali- ja terveysministeriön apulaisosastopäällikkö *Reijo Väärälä* kuitenkin määritteli.

Muita yleisiä kierroksen tuomia tietoja oli muun muassa se, että hankkeen aikana alan työntekijöiden yhteistyö on tiivistynyt. Toisaalta viestiä oli tullut myös projektiväsymyksestä, *Savolainen* sanoi. Tiedontuotannon pirstaleisuus esimerkiksi sosiaalipalvelujen tilastoinnissa oli eräs kierroksen havainnoista, samoin huoli etenkin kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien ihmisten palvelusaannin mahdollisuuksista.

Joitain palveluun ja palveluarviointiin pääsyn määräaikoja aiotaan tänä vuonna edelleen tarkentaa. Myös sosiaalityöntekijöiden riittävyteen pyritään vastaamaan; STM valmistelee yhdessä opetusministeriön kanssa 50 uuden aloituspaikan saamista sosiaalityöntekijäkoulutukseen. Lisäyksen on tarkoitus tapahtua vuoteen 2007 mennessä. STM:ssä valmistellaan myös parhailaan suosituksia sosiaalialan henkilöstön määrästä ja työnjaosta, *Savolainen* kertoi. Suositukset valmistuvat näillä näkymin tämän vuoden lopussa.

Lisätietoja: www.sosiaalihanke.fi

Järjestötyön ehdot selkeytetään

Oikeusministeri Leena Luhtanen asetti viime vuoden viime tökseen työryhmän, jonka tehtävänä on selvittää järjestöjen toiminnan edellytykset. Työryhmää vetää toimitusjohtaja Markku Ruuhonen. Selvitys tehdään kevään 2006 aikana.

Työryhmä raportoi kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman ministeriryhmälle, jota tätä tehtävää varten laajennetaan sosiaali- ja terveysministerillä sekä kauppa- ja teollisuusministerillä. Toimien taustalla on hallituksen lokakuinen iltakoulu, jossa tätä politiikkaohjelmaa tarkasteltiin. Ministeri **Leena Luhtanen** nosti esiin järjestöjen huolen siitä, että näiden toimintaedellytykset ovat kapeanemassa.

Iltakoulussa sovittiin asian ja tilanteen selkeyttämisestä. Erityinen paino oli sillä, että vertaistukea myös jatkossa kannustetaan.

Järjestökuuleminen perustana

Selvitysprosessille antavat pohjan kolme järjestökuulemista. Näissä sosiaali- ja terveysalan järjestöt, liikunta- ja urheilujärjestöt ja muut järjestöt nostavat omien järjestökuulemistensa perusteella esiin ongelmat ja korjaustarpeet.

Tässä järjestöillä on mahdollisuus nostaa esiin kaikki koetut ongelmat ja näiden listaus toimii käsittelyn pohjana. Ajatuksena on, että ministeriöt kommentoivat niitä omasta näkökannastaan.

Tosiasiassa järjestöjen toimintaedellytykset ovat muutoksessa tavalla, jossa kansallinen liikkumavara on pieni. Mutta tavoitteena on, että se käytetään hyväksi mahdollisimman tarkkaan. Erityinen kysymys kuuluu, onko yleishyödyllisyyden monista määritelmistä mahdollista saada aikaan kaikille sopiva konsensus.

Työryhmässä on vahva järjestöedustus. Sen lisäksi pyritään jatkuvaan konsultointiin järjestöjen kanssa.

Yhteistyö vanhaa perua

Erityinen pohjoismainen tunnuspiirre on yli sadan vuoden ajan ollut, että julkinen valta ymmärtää kansalaistoiminnan merkityksen ja sen vapaan, vapaaehtoisuuteen perustuvan ja ilman voiton tavoitetta toimivan luonteen.

Valtion ja kuntien ja toisaalta kansalaistoiminnan suhde on perustunut hyvään yhteistyöhön. Julkinen valta on yrittänyt luoda kansalaisyhteiskunnalle hyvät toimintaedellytykset ja tukenut kansalaistoimintaa taloudellisesti sekä itse että rahapelitoiminnan tuotolla.

Syynä on yksinkertaisesti se, että kansalaistoiminta on ihmisille, yhteiskunnalle ja hyvinvoinnille perustavan tärkeä asia.

Kansalaisyhteiskunta on demokratian sosiaalinen pohja, kansalaiskeskustelun tyyssija, kansalaistaitojen ja -valmiuksien kehittäjä. Se on myös kansalaisen äänen vahvistaja ja kansalaisvaikuttamisen kanava, keskinäisen tuen ja avun organisoija, vapaaehtoistyön ja yhteisvastuun edistäjä sekä yhteiskunnallisten palveluiden tuottaja. Järjestöjen kansainvälisen luonteen vuoksi kansalaisyhteiskunta on lisäksi tärkeä kansainvälistäjä.

Kaikkea tätä on kymmenen viime vuoden ajan opittu kutsumaan sosiaalisiksi pääomaksi. Sosiaalisen pääoman määrä puolestaan heijastuu moni tavoin yhteiskuntaan aina elämän laadusta kansanterveyteen ja taloudelliseen toimintaan asti.

Ohentuva ymmärrys

Oikeusministeri Luhtanen arvioi Punaisen julistuksen satavuotisjuhlan seminaarissa lokakuun alussa Tampereella, että viime vuosikymmeninä elävä käsitys kansalaistoiminnan yhteiskunnallisesta merkityksestä on ohentunut. Eräin paikoin se tuntuu sammuneen kokonaan.

Kansalaistoiminnan ymmärtäminen ja arvostus eivät enää ohjaa sitä yhteiskunnallista uudistamista, jonka avulla sopeudumme kovaa vauhtia muuttuviin oloihin. Ministeri esitti tästä kolme kuvaavaa esimerkkiä. Yhä useammin kansalaistoiminnan tukeen liitetään sellaisia viranomaisten määräämiä tuloksellisuustavoitteita, joissa ei ollenkaan ymmärretä kansalaistoiminnan vapautteen ja vapaaehtoisuuteen perustuvaa ydintä.

Järjestötyöstä tehdään julkisen vallan alihankkija ja näin tukahdutetaan koko kansalaistoiminnan perusajatus. Omat ongelmansa syntyvät, kun me - suomalaisen säntillisesti - sopeudumme Euroopan unionin sisämarkkinasääntelyyn ja hankintadirektiiviin. Sen mukana kansalaistoiminta, erityisesti yhteiskunnalle niin tärkeä monimuotoinen ja herkästi tarpeisiin reagoiva vertaisapu, lähimmäistuki ja sen myötä heikoimmalla olevien ihmisten elämänlaatu uhkaavat heikentyä ilman, että mitään tulee tilalle. Viimeksi verottaja on lakannut ymmärtämästä yleishyödyllistä yhdistystoimintaa. Vakava, pelkän harrastamisen ylittävä kansalaistoiminta rinnastetaan yritystoimintaan. Ohjeita sovelletaan

Elävä käsitys kansalaistoiminnan yhteiskunnallisesta merkityksestä on ohentunut. Eräin paikoin se tuntuu sammuneen kokonaan

– osin jopa takautuvasti – tavalla, joka eri puolilta maata saatujen tietojen mukaan tukehduttaa monen yhdistyksen toiminnan.

Luhtasen mukaan tavoitteen pitää olla se, että julkinen valta mahdollistaa, rohkaisee ja kannustaa kansalaistoimintaa aina kun se voi. Kehityskulut, jotka nyt vahingoittavat kansalaisyhteiskuntaa, tulee pysäyttää. Meidän pitää oppia puolustamaan kansalaisyhteiskuntaa myös EU:ssa ja liittouduttava tässä samanmielisten maiden kanssa.

*Seppo Niemelä
ohjelmajohtaja,
Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma,
oikeusministeriö*

Työryhmästä lisää sivulla 19

Suomen EU-puheenjohtajuuskauden asialista muotoutuu

EU:n ministerineuvosto on julkaissut Itävallan ja Suomen puheenjohtajuuskausien ohjelmat. Suomella on myös omia painopistealueita ja paljon tapahtumia tulevana syksynä. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto valmistele kauden teemoihin liittyvää kansalaisjärjestöseminaaria. Seminaaria valmistellaan yhteistyössä eurooppalaisten kumppaneiden kanssa.

Se, millaiseksi Suomen kauden lopullinen asialista muodostuu, on monelta osalta kiinni siitä, miten edeltävällä Itävallan puheenjohtajakaudella edetään. Suomen vuoden jälkimmäiselle puoliskolle sijoittuvan työn pohjana on yhdessä Itävallan kanssa laadittu neuvoston vuosiohjelma. Se on hyväksytty yleisten asiain ja ulkosuhteiden neuvostossa joulukuussa.

Euroopan unionin rahoituskehysistä vuosille 2007-2013 saatiin aikaan neuvottelutulos Iso-Britannian puheenjohtajuuskaudella ennen joulua. Itävallan ja todennäköisesti osin myös Suomen puheenjohtajuuskaudelle jäävät EU-parlamentin kanssa käytävät neuvottelut toimielinten välisestä sopimuksesta sekä rahoituskehysiin sidoksissa olevan lainsäädännön valmistelu. Eri politiikkaohjelmat, muun muassa alue- ja rakennepoliittikkaa ja maaseudun kehittämistä koskevat ehdotukset sekä tutkimusohjelmat, ovat suoraan sidoksissa rahoituskehysiin. Rahoituskehys määrittää EU:n vuoden 2007 budjettia; uusi kehys toimeenpannaan silloin. Suomi johtaa budjettiprosessista käytävää keskustelua koko tämän vuoden.

Suomen tavoitteena on edistää aktiivisesti EU:n perustuslakiosimukseen aikalisään ja unionin uudistusprosessiin liittyvää keskustelua. Ratifointiprosessin jatkosta keskustellaan Eurooppa-neuvostossa Itävallan puheenjohtajakaudella ja Suomen kaudella työtä jatketaan. Olisi tärkeää, että perustuslaillisessa sopimuksessa ja sen vahvistamisessa päästäisiin eteenpäin. Tämä auttaisi selkiyttämään monilta osin hyvinvointipalveluiden - ja laajemminkin hyvinvointipolitiikan - sekä sisämarkkinoiden välistä jännitettä.

Myös unionin laajentuminen kuuluu edelleen keskeisiin asiakokonaisuuksiin. Suomen kaudella seurataan Bulgarian ja Romanian edistymistä jäsenyysselvoitteiden täytäntöönpanossa. Tältä poh-

jalta ratkeaa voivatko ne liittyä unionin jäseniksi jo vuonna 2007 vai vasta 2008. Lisäksi viedään eteenpäin Kroatian ja Turkin jäsenyysneuvotteluja.

Unohdetaanko sosiaalinen koheesio?

Euroopan kyky menestyä globaalissa kilpailussa ja vastata ikääntymiseen haasteisiin on keskeisiä EU-prioriteetteja tänä vuonna. Lissabonin strategian toimeenpano jatkuu Eurooppa-neuvostossa keväällä tehdyn välitarkistuksen perusteella. Komissio antaa tammikuussa ns. edistymisraportin, joka osaltaan pohjautuu kansallisiin toimenpideohjelmiin. Maaliskuussa aihetta tarkastellaan EU:n huippukokouksessa.

Syksyllä jäsenmaat laativat kansallisia seurantaraporttejaan. Kokonaisuutena on kyse uudistetun Lissabonin strategian seurannasta ja erityisesti siitä, mitä jäsenmaissa saadaan aikaiseksi ja kasvaako talouskuilu muihin alueisiin, esimerkiksi USA:han nähden, edelleen. Suomen virallisena tavoitteena on strategian täytäntöönpano siten, että keskitytään talouskasvuun ja työllisyyteen. Erityisesti jo sovitut toimet halutaan Suomen kaudella saada täytäntöön. Voidaan sanoa, että vuoden aikana hahmottuu käytännössä onko välitarkistus tuonut strategiaan uutta vauhtia vai jääkö se paperinmakuisiksi tavoitteeksi ja harjoitukseksi.

Valitettavan todennäköisesti entistä selvemmin tulee näkyväksi myös se, että koko prosessissa sosiaalinen koheesio jää lapsipuolen asemaan.

Tämän vuoden puheenjohtajuuskausien tavoitteena on viedä palveludirektiiviä aktiivisesti eteenpäin. Tarkoituksena on, että se kattaisi mahdollisimman

monet alat. On ilmeistä, että direktiivin käsittelyyn heijastuvat voimakkaasti ne äänestystulokset, jotka parlamentilla on edessään sekä se, miten Itävalta saa ehdotusta eteenpäin. Itävalta on tähän mennessä ottanut direktiiviehdotukseen tiukan kannan. Palveludirektiivin eteneminen ja vaikuttamistoimet ovat siis osa tämän vuoden asialistaa niin järjestöillä kuin muillakin toimijoilla.

Tasa-arvoasioissa annettavaa

Unionin tasa-arvoinstituutti aloittaa toimintansa vuoden 2007 alussa. Tältä osin rahoitusasioista pyritään pääsemään sopuun mahdollisimman pian. Sijoituspaikaksi ovat olleet esillä uudet jäsenmaat, erityisesti Liettua, Tshekki ja Unkari. Instituutin rooli on tekninen, sillä komissio haluaa pitää itsellään tasa-arvoasioiden poliittisen ohjauksen. Tekninen rooli tässä yhteydessä tarkoittaa neuvoantavaa tukitoimintaa: tutkimusten ja selvitysten tekoa sekä asiantuntija-apua. Sen hallintoneuvostoon on suunniteltu 12 täysvaltaista jäsentä, joista kuusi tulisi komissiosta ja loput jäsenvaltioista. Lisäksi työmarkkinajärjestöillä sekä kansalaisjärjestöillä olisi kolme paikkaa, joihin ei liittyisi äänioikeutta. Kaiken kaikkiaan instituutin perustaminen on suuri panostus tasa-arvoasioihin ja Suomella on siihen paljon annettavaa.

Suomen puheenjohtajakaudella tasa-arvoasiat ovat esillä mm. Pekingin ohjelman seurannan muodossa. Tällöin esille noussevat erityisesti terveysindikaattorit. Vuotta 2007 on suunniteltu tasa-arvon teemavuodeksi ja valmisteluvastuuta tulee myös Suomen puheenjohtajuuskaudelle. Suomen puheenjohtajuuskaudella järjestetään 5. ja 6. lokakuuta Helsingissä Miehet ja tasa-arvo -asiantuntijakonferenssi.

Suomen virallisena tavoitteena on edistää talouskasvua ja työllisyyttä

• • •

Keskeinen sosiaalipolitiikan lainsäädäntökysymys on sosiaaliturvan koordinaatioasetuksen toimeenpanoasetus. Suomi haluaa saada sen päätökseen puheenjohtajuuskaudellaan.

Esillä on myös työvoiman liikkuvuuteen liittyvä ammatillisten lisäeläkkeiden siirrettävyyttä koskeva direktiivi. Työsuojelun alueella on puolestaan esillä uuden työsuojelustrategian valmistelu.

Sosiaalisesta osallisuudesta, eläkkeistä sekä terveydenhuollosta ja pitkäaikashoidosta hyväksytään ensimmäiset yhteiset sosiaalisen suojelun tavoitteet. Eurooppalainen sosiaalinen malli muuttuu, kun sosiaalisen inklusion valtavirtaistaminen, streamlining, ottaa ensimmäiset askeleensa. Sen toimintasuunnitelman tekeminen, toimeenpano, ajoittuu tulevalle syksylle.

Kansalaisjärjestöt ovat olleet kriittisiä sosiaalisen suojelun yhteisille tavoitteille ja tavoitteisiin on nyt aika vaikuttaa. Yhtenä huolenaiheena on ollut se, että jäävätkö köyhyys ja syrjäytyminen sosiaalisen suojelun muiden osa-alueiden jalkoihin. Myönteisenä mahdollisuutena on pidetty sitä, että köyhyys ja syrjäytyminen ongelmina saisivat enemmän painoarvoa jäsenmaiden välisessä yhteistyössä ja kokemusten vaihdossa, kun sosiaalista suojelua tarkastellaan laajempaan kokonaisuutena. Aikaisempien puheenjohtajuuskausien tavoin myös Suomen kaudella järjestetään Köyhyyden ja syrjäytymisen vastainen pyöreän pöydän kokous. Kansalaisjärjestöt ovat olleet aktiivisesti mukana järjestämässä konferenssia, joka pidetään Tampereella 16. ja 17. lokakuuta. Luvassa on mielenkiintoinen tapahtuma, jossa päästään tarkastelemaan mm. universaalien sosiaalipolitiikan ja toimintatapojen merkitystä köyhyyden ja syrjäytymisen vastaisessa työssä.

Tämän vuoden puheenjohtajuuskausien aikana on tavoitteena saada käyntiin työllisyyteen ja sosiaaliseen solidaarisuuteen liittyvä uusi PROGRESS-ohjelma. Vuoden suuria kysymyksiä on myös yleishyödyllisiin sosiaali- ja terveyspalveluihin liittyvän tiedonannon valmistelu ja sen eteneminen. Tämänhetkisen tiedon mukaan prosessi on edelleen pitkittymässä. Komissio aikoo käynnistää asiantuntijaselvityksen eri maiden sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmistä tiedonannon taustatyönä. Pitkittyminen on pulmallista, koska sillä on suora yhteys myös sosiaali- ja terveyspalveluiden ja palveludirektiivin yhteenlinkittämiseen

tai näiden palveluiden rajaamiseen direktiivin ulkopuolelle.

Suomen puheenjohtajuuskauden yhtenä painopisteenä on terveys kaikissa politiikoissa, jonka niminen asiantuntijakonferenssi järjestetään Kuopiossa 20.-21. syyskuuta.

Järjestöjen terveiset seminaariin

Suomen puheenjohtajuuskauden aikana tarkastellaan Euroopan kehittyvää so-

Vaarana on, että köyhyyden ja syrjäytymisen vastainen työ rajataan pois yhteisistä sosiaalisen suojelun tavoitteista

Riitta Särkelä

siaalipolitiikkaa ja käydään keskustelua erilaisista kansallisista malleista. Tärkeänä ulottuvuutena tarkastelussa tulevat olemaan myös sisämarkkinatavoitteiden ja hyvinvointipolitiikan tavoitteiden keskinäiset suhteet ja niiden väliset jännitteet. Tähän tematiikkaan liittyvä asiantuntijakonferenssi järjestetään Helsingissä 8.-9. marraskuuta ja sitä seuraa sosiaalisen suojelun komitean kokous.

Suomea puheenjohtajana seuraava Saksa on jo viime syksynä järjestänyt Euroopan sosiaalista mallia ja sen tulevaisuutta koskevan valmisteluseminaarin. Tämänhetkisten tietojen mukaan Saksa jatkaa Suomen jälkeen teeman työstämistä ja esiin nostamista.

Keskusliitossa on viime syksystä lähtien tohtori Pentti Arajärven johdolla työskennellyt asiantuntijaryhmä, joka on analysoinut ja työstänyt taustaraporttia hyvinvointipolitiikan ja sisämarkkinoiden suhteesta. Raporttia on tarkoitettu kevään aikana käsitellä yhdessä jäsentahojen kanssa ja valmistautua tähän teemaan vaikuttamiseen. Keskusliitto järjestää yhteistyössä eurooppalaisten kumppaniverkoston kanssa aiheesta kansalaisjärjestöseminaarin. Sen tulokset ja kannanotot viedään viralliseen puheenjohtajuuskauden seminaariin. Seminaarin ajankohdaksi on suunniteltu 17.-18. lokakuuta eli heti köyhyyden ja syrjäytymisen vastaisen pyöreän pöydän kokouksen jälkeen. Tarkemmin teemaan palataan kevään aikana.

Riitta Särkelä, toiminnanjohtaja, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry

Puheenjohtajuuskauteen voi perehtyä tarkemmin valtioneuvoston kanslian kotisivuilta www.vnk.fi - EU-puheenjohtajuus

Itävalta pyrkii kaudellaan myös kohtamaan EU-kansalaisten kuvaa unionista ja vahvistamaan yleiseurooppalaista identiteettiä. *The Sound of Europe* -konferenssi käsittelee EU:n kriisiä korkean tason kokoonpanolla. Siihen ja Itävallan puheenjohtajuuskauden muihin uutisiin, tapahtumiin ja ohjelmaan voit tutustua puheenjohtajuuskauden www.sivuilla www.eu2006at.

Instituutiot muuttuvat vaikuttamistoiminnan on muututtava mukana

Tarkkaile toimintaympäristöäsi, tunnista ajamasi asian mahdollinen kannatus ja tee sitä otollisella hetkellä tunnetuksi, kiteyttää Juha Heikkala järjestöjen vaikuttamistoiminnan perusteisiin.

Onnistunut ja tehokas vaikuttaminen on jokaisen järjestön elinehto. Kamppailu resursseista on kiristynyt, samoin kilpailu ihmisten huomiosta ja panoksesta järjestötyöhön. Vaikuttaminen ei ole vain järjestöjohdon etuoikeus; se on ja sen täytyykin olla läsnä kaikilla järjestötoiminnan tasoilla. Jokainen järjestön työntekijä on järjestönsä edustaja, joka viestii ja vaikuttaa toiminnallaan esimerkiksi sidosryhmiensä suuntaan.

Me vaikutamme arjessa kanssaihmissiimme ja heidän valintoihinsa joka päivä, olipa kyse sitten teini-ikäisen vaatteista, perheen ateriasta tai kaveripiirin vapaa-ajan vietosta. Järjestötoiminnassa vaikuttaminen kohdistuu esimerkiksi poliitikkoihin, virkamiehiin ja toisten järjestöjen edustajiin. Tavoitteena on yleensä järjestön oman asian edistäminen näiden toiminnassa ja näiden tuella, vaikkapa julkisen tuen saaminen järjestölle tai järjestöjen yhteistyöstä sopiminen.

Jos karsii vaikuttamisesta ja siihen kiinteästi kytkeytyvästä vallankäytöstä pois sellaiset ”kovat” eli epäeettiset vaikuttamisen keinot kuten lahjonnan, kiristyksen, uhkailun ja väkivallan, jää vaikuttamisen keskeiseksi ”pehmeäksi” sisällöksi kielellisesti välittynyt suostuttelu ja vakuuttaminen. Käytännössä tämä tarkoittaa puhumista ja kirjoittamista joko yksilöille tai ryhmille kokouksissa, neuvotteluissa, esitelmätilaisuuksissa ja niin edelleen.

Vaikuttajalla on asia, jota hän haluaa edistää. Sen edistyminen riippuu toisesta osapuolesta, vaikutettavasta. Keskeinen tieto vaikutettavasta on se, että tuntee hän kyseistä asiaa ja edistääkö sitä itse. Jos asia ei ole vaikutettavalle tuttu, on vaikuttamisen ensimmäinen askel viestiä siitä. Tilanne on otollinen jos voi olettaa, että vaikutettava asiasta tietäessään myös edistää sitä. On tärkeää, että järjestön toimijat tarkkailevat toimintaympäristöään, tunnistavat asiansa mahdollisen kannatuksen ja tekevät sitä otollisella hetkellä tunnetuksi.

Entä jos asia on vaikutettavalle tuttu

ja hän jo edistää sitä? Silloin on olennaisinta pitää ”suhde lämpimänä”, esimerkiksi pitää vaikutettava tietoisena mahdollisista muutoksista. Haasteellisin tilanne on silloin, kun vaikutettava tietää asiasta, muttei silti halua tai pysty tätä edistämään. Asia on ehkä hänen arvojensa vastainen, ei suoranaisesti edistä hänen tavoitteitaan tai hänellä on kilpailevia kiinnostuksen kohteita. Vaikuttamisen ydin on siinä, että vaikuttaja pyrkii vakuuttamaan vaikutettavan asiansa tarpeellisuudesta, hyvydestä tai oikeutuksesta. Jos vaikuttaminen onnistuu, niin vaikutettava omaksuu ja sisäistää asian - ja toimii sen edistämiseksi.

Ajattele toisen aivoilla

Kaikessa vaikuttamisessa ratkaisevaa on kohteen tuntemus. Avain toisen ihmisen mieleen ja toimintaan on asettuminen tämän asemaan ja tilanteeseen, tämän ”aivoilla ajattelu”. Näin syntyy pohja motivoituneelle vastavuoroisuudelle, joka on edellytys kestäväälle vaikuttamiselle. Useimmat meistä tulevat alttiiksi vaikuttamiselle, jos meitä kohtaan osoitetaan kiinnostusta. Vaikutettavalle mikään ei kuitenkaan ole niin luotaan työntävää kuin itselleen ja itsekseen puhuva henkilö, joka on omissa maailmoissaan ja tietämätön toisen osapuolen asioista ja motiiveista. ’Nonsaleeraus’, toisen ihminen jättäminen huomiotta, on vaarallinen sudenkuoppa vaikuttamistoiminnassa.

Vaikuttaminen vaatii kärsivällistä oman asian perustelemista ja vakuuttamista sekä ydinviestin toistamista. Retoriikan oppikirjat muistuttavat kolmesta kielellisen vaikuttamisen keskeisestä elementistä, jotka ovat asia, tunne ja persoona. Asiapitoisuuden rinnalle kannattaa nostaa asiaan liittyviä ja vaikutettavalle läheisiä tai olennaisia tunne- ja arvolatauksia. Oma persoona on hyvä tuoda aidosti mutta hillitysti esiin, tämä tekee vaikuttamisen inhimilliseksi ja lisää sen uskottavuutta.

Asioiden julki lausuminen, käsityksistä puhuminen tai niistä kirjoittaminen ovat eräänlainen lupaus. Siksi on saavutettu puoli voittoa, jos vaikutettavan saa lausumaan ääneen ajamiasi tavoitteita. Sanasta miestä; hänen oletetaan myös pysyvän sanojensa takana. Persoonan uskottavuus edellyttää, että hän jatkossakin puhuu ja toimii johdonmukaisesti, julki tuomiensa ajatusten mukaisesti.

Jokainen meistä tekee mielellään itsenäisesti omaa toimintaansa koskevat päätökset. Me myös sitoudumme parhaiten sellaisiin päätöksiin ja valintoihin, jotka olemme saaneet tehdä vapaasta tahdostamme. Vaikutettavalle kannattaa siis jättää viimekätinen valinnan vapaus. Vältä tilannetta, jossa laitit hänet selkään vasten tarjoamalla vain yhden vaihtoehdon – omasi – jota ryydität pienellä pakolla, lievällä kiristyksellä tai suurilla uhkakuvilla. Jos olet tehnyt vaikuttamistyösi hyvin, hän kyllä kallistuu asiasi suuntaan.

Päätöksentekijän valintojen vapautta ehdollistaa se organisaatio, jossa hän työskentelee. Jokainen organisaation työntekijä toimii tietyssä roolissa ja tietyn toimenkuvan puitteissa, joka sekä antaa valtaa ja mahdollisuuksia että velvoittaa tietynlaiseen toimintaan ja käyttäytymiseen. Nämä organisatoriset ehdot asettavat puitteet sille, missä määrin vaikuttaminen yksilötasolla on mahdollista. On hyvin tärkeää tunnistaa esimerkiksi julkisen sektorin virkamiestä ohjaavat periaatteet, kuten avustuksen hakijoiden yhdenvertaisuus sekä päätösten johdonmukaisuus. Virkamies tarkastelee avustusta hakeneiden järjestöjen kokonaisuutta ja tasapainoilee rajallisten resurssien kanssa, kun taas yksittäisen järjestön edustaja tuo esiin oman asiansa yliveraisuutta muihin nähden. Päätöstä ehdollistavat myös monet laillisuus- ja tarkoituksenmukaisuusperiaatteet, jotka ylittävät virkamiestä omat käsitykset ja vakuuttuneisuudet.

On myös tunnettava prosessit ja niiden vaiheet, jotka ohjaavat päätök-

• • •

sentekoa. Tämä on olennaista erityisesti ajoituksessa. Esimerkiksi valtion tai kunnan budjettiin vaikuttamisessa on tärkeä tietää milloin budjettikehyksestä päätetään, milloin siihen voi vaikuttaa ja mitä kautta. Lisäksi on tunnistettava erilaiset resurssilähteet ja resurssien käyttöä sitovat ehdot. Varsinkin, kun on kyse järjestötoiminnasta, on erilaisten rahoituslähteiden myöntämisehdot ja harkinnanvaraisuus tiedettävä tarkoin.

Pelikenttä rakentuu uudelleen

Kukin organisaatio, vaikkapa järjestö tai puolue, asettuu laajempaan institutionaaliseen kehykseen. Instituutio on sellainen kollektiivisten toimijoiden - kuten järjestöjen - suhteiden ja toiminnan kenttä, joka määrittelee siinä toivottavan käyttäytymisen. Instituutio antaa sekä mahdollisuuksia että rajoittaa toimijoiden toimintatilaa. Rooleilla, intresseillä ja resursseilla se määrittelee vastavuoroiset odotusrakenteet ja rajaa toimijoiden pääsyä kollektiivisen toiminnan areenoille, kuten edustus- tai vaikuttamistoimintaan.

Poliittinen järjestelmä on keskeinen instituutio, jossa myös järjestöt ovat olleet ja ovat mukana. Olennaista instituution kehityksessä tällä hetkellä on sen murros, joka näkyy muun muassa resurssien jaossa ja sen mahdollisuuksissa. Kansalaisjärjestötkin ovat toimineet "tupo-pöydän" kaltaisessa järjestelmässä osana hyvinvointipolitiikkaa. Nyt tämän vaikuttamisen rakenteet ovat muuttuneet vähemmän hierarkkiseksi ja monopolisoituiksi. Järjestöjen vaikuttamisen toimintatila on avautunut laajemmalle joukolle järjestöjä. Aktiivista vaikuttamistoimintaa tehdään aikaisempaa useammilla tasoilla ja aikaisempaa useammissa järjestöissä. Avautunut toimintatila edellyttää järjestöltä aktiivista vaikuttamista, jotta se ei jää muiden järjestöjen varjoon.

Järjestöjen on jäsennettävä itselleen tämä laajempi institutionaalinen kehys ja sen muutos pystyäkseen suuntaamaan vaikuttamistoimintansa panokset oikeaa kohteeseen. Tehokas vaikuttaminen edellyttää koko "pelikentän" hahmottamista ja tarkoituksenmukaisten vaikuttamisen kanavien tunnistamista.

*Juha Heikkala,
Pääsihteeri, Valtion liikuntaneuvosto, opetusministeriö*

Vaikuttamisen neljä ydintä

Vaikuttamisen voi tiivistää "neljään A:han", jotka ovat asia, asiantuntemus, agenda ja ajoitus. Ensinnäkin, kiteytää asiiasi! Ihmiset pystyvät uuden asian kohdatessaan havainnoimaan, muistamaan ja omaksumaan hyvin rajallisen määrän informaatiota. Niin tärkeä kuin oma viesti kaikkine yksityiskohtineen onkin, on siitä poimittava esiin ydin; viestin kärki. Esimerkiksi poliitikoille ei kannata tarjota yhtä A4:sta enempää tekstiä ja silloinkin perusviestin täytyy olla selkeä.

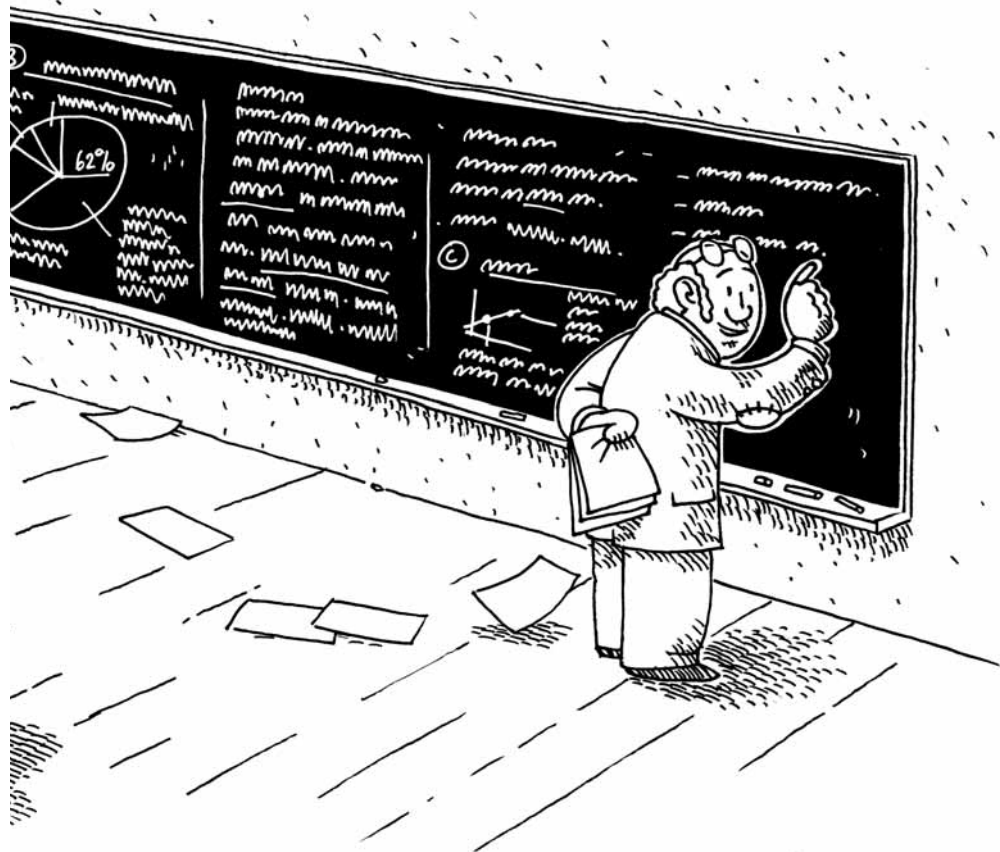
Toiseksi, tunne asiiasi! Heikko valmistautuminen vaikuttamishetkeen kustautuu. Asia ja sen uskottavuus romahtavat, jos vaikutettava saa sinut kiinni puutteellisista tai vääristä tiedoista tai jos vaikutettava osoittautuu asiassa paremmaksi asiantuntijaksi kuin sinä itse.

Kolmanneksi, malta! Mielesi tekee ker-

toa ja kuvata juurta jaksain asia, johon olet uppoutunut koko sielullasi. Sinun on kuitenkin muistettava, että vaikuttamisen alkuilanteessa hän ei ole olemassa sinua varten, vaan sinä häntä varten. Älä hukuta häntä omaan innokkuuteesi vaan tarjoa ratkaisua hänen ongelmiinsa. Lähesty ai-hetta ensin hänen näkökulmastaan, kerro miten sinun asiiasi edistää hänen asiaansa, miten autat häntä onnistumaan omissa toiminnassaan. Vasta myöhemmin tulee syvemmän käännyttämisen aika.

Neljänneksi, mieti ajoitus tarkkaan! Ajoitus on haastavin vaikuttamisen elementeistä. Sitä on vaikea pukea yksittäiseen ajatukseen tai opinkappaleeseen. Kielikuvalla ilmaistuna: haista milloin tuulet ovat suotuisat etenemiselle. Voit toki purjehtia luovimalla vastatuleen, mutta myötätuulen odottaminen saattaa loppujen lopuksi säästää aikaa ja resursseja. Oikeaan aikaan oikeassa paikassa oleminen edellyttää vaikuttamisen kohteena olevan organisaation tai instituution tuntemista.

Mielesi tekee kertoa ja kuvata juurta jaksain asia, johon olet uppoutunut koko sielullasi.

Arviointi ja hyvät käytännöt ovat tulevaisuudessa sosiaali- ja terveysalan ohjauksen välineitä

Alun perin Riitta Haverinen kiinnostui arvioinnista hyvin yksinkertaisesta syystä: hän halusi tietää millaisia hyötyjä sosiaali- ja terveyspalvelut ihmisille tuottavat.

M- Mistä tiedämme, onko toiminnastamme hyötyä? Miten toimintaa pitäisi muuttaa tai kehittää, sosiaalipalvelut -tulosalueen tulosjohtaja **Riitta Haverinen** Stakesista kuvasi arvioinnin eräitä oleellisia kysymyksiä.

Sosiaali- ja terveysalalla tehdään työtä hyvin haavoittuvissa olosuhteissa elävien kanssa, joten työn on tärkeää tuottaa ihmisille enemmän hyötyjä kuin haittoja, Haverinen kiteytti.

- Toimivimmat ja eettisesti perustellut keinot saadaan käyttöön siten, että testataan ja tiedetään mikä vaikuttaa, keille ja missä olosuhteissa. Näin opitaan myös mistä ei näyttäisi olevan hyötyä, Haverinen totesi.

Arvioinnin historiallinen tausta on tavaratuotannossa ja teollisuuden prosesseissa. Muille yhteiskunnan alueille se on levinnyt vähitellen, mutta sitkeästi. Sosiaali- ja terveyssektorille sovellettuna arvioinnin eettiset vaatimukset korostuvat.

Hyödyt vai vaikutukset?

Arvioinnin humanina lähtökohtana sosiaali- ja terveysalalla on asiakkaan hyvinvointi: mistä toiminnoista tai palveluista todella on hyötyä ja apua ihmisille. Arviointia voi ajatella myös talouslähtöisesti, jolloin kysytään mitä vastinetta palveluihin sijoitetuille rahoille saadaan ja millaisia vaikutuksia toimenpiteillä todella on.

Vaikuttavuus talousajatteluna ei Haverisen mielestä kuitenkaan ole paras mahdollinen sosiaali- ja terveyspalveluiden lähtökohta.

- Ihmisille tuotettu hyvä ja hyöty on laajempi käsite, Haverinen sanoi.

- Esimerkiksi Ruotsissa vaikuttavuuden pohtiminen on noussut poliittiselle agendalle nimenomaan eettisistä syistä. Lähtökohtana on, että heikoimmassa asemassa olevien ihmisten auttamisen tulee perustua luotettavaan tietoon. On löydettävä tasapaino etiikan ja vaikutta-

vuuden välille, Haverinen sanoi.

Haverinen uskoo, että arviointi ja hyvien käytäntöjen etsiminen ovat tulevaisuudessa eräs sosiaali- ja terveysalan ohjauksen välineistä. Etenkin tilaaja-tuottaja -mallin laajempi käyttöönotto korostaisi arvioinnin merkitystä. Malliin kuuluva tuotteistaminen, jonkin toiminnon tai palvelun käsitteellistäminen ostettavaan, "tilattavaan" muotoon, on ollut monelle järjestölle ongelmallinen ajatus. Miten muuntaa tuotteeksi esimerkiksi asiakkaan saama vertaistuki? Haverinen kehotti hahmottamaan asiaa osana laajempaa kokonaisuutta.

- Esimerkiksi asiakkuuden prosessia voidaan kyllä arvioida ja asiakastilannetta mallintaa. Kehittyessä pitää kuitenkin muistaa, että se on prosessi, jossa testataan, pilotoidaan ja arvioidaan ennen kuin voidaan sanoa, että tuotteella on

tehoa, Haverinen sanoi.

- Monimuotoisuudestakin voi koota jonkinlaista pakettia, Haverinen uskoo.

Hyvin valmisteltu, puoliksi tehty

Maailmalla tieteellisiin tuloksiin perustuva ulkoinen arviointi on ollut pitkään alan johtava suunta. Haverisen mukaan "puhdasoppisuudesta" ollaan vähitellen joustamassa monimuotoisuutta kohti: ihmisten käyttäytymisessä ja elämässä on liikaa yhtä aikaa muuttuvia tekijöitä, jotta syy ja seuraus voitaisiin vain yhdellä tavalla tieteellisesti osoittaa.

Organisaation oman kehittymisen välineenä arviointi on monipuolinen mahdollisuus. Arvioinnissa ei tarvitse keskittyä vain toiminnan ongelmiin, Haverinen muistutti. Jos kritiikkiäkään

• • •

Haverinen antoi esimerkin ajan-kohtaisesta arviointikysymyksestä kunta- ja palvelurakennemuutoksen avulla: "Mitä se kansalainen, jolla on palvelutarpeita saa ja kuinka läheltä tai kaukaa."

ei pelätä, itseään arvioivassa työyhteisössä arviointi on oiva apuväline.

- Sekä ulkoisen että sisäisen arvioinnin voi nähdä muutoksen ponttimena, Haverinen totesi.

Arvioinnin toteuttamisessa on monta lähestymistapaa: ulkoinen arviointitutkimus, itsearviointi, vertaisarviointi... Käyttötarkoitus ja tarkoituksenmukaisuus ratkaisevat. On syytä pohtia huolella, mihin kysymyksiin arvioinnin avulla etsitään vastauksia, miten arviointi tehdään ja miten saatu tieto otetaan käyttöön. Arviointi sitoo aina resursseja, aikaa ja rahaa.

- Sisäinen arviointi on - tai sen pitäisi olla - osa työkuultuuria eikä yksittäinen arviointitapahtuma, Haverinen sanoi.

Ulkoisella tutkimusarvioinnilla on oma paikkansa, mutta:

- Ulkoinen arviointi on usein liian hidas väline vastaamaan nopean muutoksen tarpeeseen, Haverinen totesi.

Parhaiten arvioinnista saatava tieto tulee hyötykäyttöön, kun organisaatiossa on yhdessä mietitty mihin arviointi-

tietoa tarvitaan. Myös ulkopuolisessa arvioinnissa pyritään löytämään yhteisiä kysymyksiä, joiden arvioija ja työntekijät itse uskovat tuottavan arvokasta tietoa. Arvioijan tulee rajata tehtävää, Haverinen muistutti. Jos yhdeltä ja samalta arviointikerralta halutaan tietoa tehokkuudesta, vaikuttavuudesta ja laadusta, jokaisesta erikseen ja kaikesta yhdessä, ollaan vikaraiteilla. Haverinen korosti myös sen merkitystä, mitä johtopäätöksiä arviointitiedon perusteella tehdään.

- Jos jostain interventtiosta tiedetään, että se vaikuttaa ja joistain interventiosta ei tiedetä mikä on niiden vaikutus, tästä ei voi tehdä sitä johtopäätöstä, että jälkimmäisillä ei voisi olla myönteistä vaikutusta, Haverinen määritteli.

Miten te sen teitte?

Vertaisarviointi on mahdollisuus, jota järjestöjen kannattaa hyödyntää, Haverinen totesi. Vertaisarvioinnissa kaksi samankaltaista - mutta ei liian samanlaista

Ihmisille tuotettu hyvä ja hyöty on laajempi käsite kuin vaikuttavuus

- organisaatiota tai työyhteisöä oppivat toisiltaan ja täydentävät toistensa osaamista. Parhaimmillaan "eteneminen", uuden oppiminen ja toiminnan kehittyminen, tapahtuvat vuorovedoin. Motivaatio on kaiken a ja o.

- Vertaisarvioinnin voima on muun muassa siinä, että työntekijät haluavat kuulla uudistuksista vastaavanlaista työtä tekevilta, Haverinen mainitsi.

Oleellinen kysymys, jonka organisaatiot osoittavat toisilleen on yksinkertainen: miten te sen teitte?

J.K.

Stakesissa toimiva FinSoc tarjoaa sosiaalialan arviointitietoa ja hyviä käytäntöjä verkkosivuillaan: www.stakes.fi/finsoc

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton julkaisuja

Vertaansa vailla Ajankohtaiskuva sosiaali- ja terveysturvajärjestöistä

kuva sosiaali- ja terveysturvajärjestöistä kuvaa sosiaali- ja terveysturvajärjestöjen ajankohtaista tilannetta. Kansalaistoinnilla on kysyntää: monet paikalliset yhdistykset laajentavat toimintaansa ja saavat mukaan uusia vapaaehtoisia. Järjestöjen mahdollisuudet tarjota palveluja ovat kuitenkin kaventumassa, sillä elinkeino- ja kilpailupoliittiset linjaukset vievät järjestöjä ahtaalle. Julkaisussa on luotu uusi typologia, jonka avulla yhdistysten toimintaa hahmotetaan.

Vertaansa vailla Ajankohtaiskuva sosiaali- ja

terveysturvajärjestöistä. Vuorinen, Särkelä, Perälähti, Peltosalmi, Peisa, Londén ja Eronen. ISBN-951-747-164-5. Helsinki 2005. Hinta 23 e, 180 sivua.

Hyvinvointi, palvelut ja elämänlaatu KUUMA-kunnissa

on keskusliiton tuorein alueellinen hyvinvointianalyysi. Julkaisu tarkastelee alueen hyvinvointia sen asukkaiden näkökulmasta. Lue lisää lehden sivulta 16.

Hyvinvointi, palvelut ja elämänlaatu

KUUMA-kunnissa. Siltaniemi Aki, Eronen Anne, Perälähti Anne & Londén Pia. Helsinki 2005. 272 sivua, ISBN 951-747-965-3. Hinta 23 euroa.

Vapaaehtoistoiminnan koulutusaineisto:

kouluttajan materiaali, osallistujan työkirja, kalvopaketti ja kalvojen materiaali myös cd-levyllä. Aineisto kaikille vapaaehtoistoimintaa ohjaaville, suunnitteleville, koordinoiville ja siitä päättävälle.

ISBN 951-747-162-9. Koko aineiston hinta

35 euroa, työkirja erikseen 5 euroa. Ilmestynyt elokuussa 2005.

Tilaa suoraan kustantajalta:

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto, Kotkankatu 9, 00510 Helsinki

www.stkl.fi - julkaisut
soita(09) 774 721
faksaa tilaus (09) 738 123

Uusimmat julkaisut
internet-sivuilla www.stkl.fi

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry

Arvioinnin onnistuminen edellyttää toimivia välineitä

Arviointi on suunniteltava sellaiseksi, että siitä kertyvä tieto saadaan palautettua kehittämistyöhön, sen muutosvoimaksi, toteaa tutkija Nina K. Hyttinen.

A Hyvin suunniteltu ja toteutettu arviointi on kehittämistyön ja erityisesti projektien arvokas apuväline. Parhaimmillaan arviointi on ohjaustyökalu, joka parantaa, tehostaa ja helpottaa kehittämistyön läpiviemistä. Jatkuva arviointi jäsentää työtä ja auttaa korjaamaan sen suuntaa. Arviointi ei kuitenkaan saa olla ylimääräinen taakka, vaan sen päämääränä pitää olla työskentelyn helpottaminen.

Jo pelkästään se, että työntekijä systemaattisesti reflektoi toimintaansa arviointipäiväkirjassa, auttaa häntä ymmärtämään paremmin prosessin sisältöä ja sen syy-seuraussuhteita. Mikäli arviointitietoa lisäksi hyödynnetään tehokkaasti, hiljainen tieto muuttuu koko tiimin yhteiseksi pääomaksi. Osaamista voi dokumenttien avulla siirtää myös muuhun kehittämistyöhön.

Jatkuvaa arviointia järjestöjen kannattaa yleensä tehdä itse, itsearviointina. Jos projektiorganisaatiossa tai emojärjestössä on arvioija, joka kokoaa ja analysoi arviointitietoa, voidaan jo puhua sisäisestä arvioinnista.

Helppokäyttöisyyden vaatimus

Arviointi ei kuitenkaan ole noin vain istutettavissa kehittämistyöhön, vaan se edellyttää toimivia työvälineitä ja koko tiimin sitoutumista. Kaiken kaikkiaan toimiva arviointi on kuin suunnistus-kartta, jonka avulla voidaan löytää oikea reitti ja kääntyä harhapoluilta nopeasti takaisin.

Eräs arvioinnin haaste on työkalujen käytettävyys. Itsearviointin työvälineiden pitää olla helppokäyttöisiä, ne eivät saa sitoa liikaa työaika ja niiden on tuotettava se oleellinen tieto, jota arvioinnissa tarvitaan. Perusarviointiin riittää usein viikoittain tai kuukausittain pidettävä teemapäiväkirja, jossa vastataan muutamaan avainkysymykseen. Päiväkirjakaan ei saa olla liian pitkä tai työläs täyttää; sopiva pituus on yksi A4-sivu. Jos aineistoa kertyy sivukaupalla, tieto jää helposti käyttämättä. Tiivistetty tieto

auttaa myös työntekijää itseään työnsä jäsentämisessä ja helpottaa olennaisen erottamisessa epäolennaisesta. Laajempi oppimispäiväkirja on toki hyvä työväline henkilökohtaisessa käytössä.

Viikoittaisen perusarviointin lisäksi on tärkeää tehdä pidempien jaksojen arviointia. Tavoitearviointilla tarkistetaan 3-6 kuukauden välein suuntaa, tavoitteiden toteutumisen haasteita sekä onnistumisen avaimia. Vuosittain voidaan tehdä riskikartoitus tai SWOT-analyysi, jossa arvioidaan mm. toiminnan vahvuudet ja heikkoudet. Oman työn mielekkyyttä on ajoittain hyvä arvioida ajankäyttöä analysoimalla. Myös vaikuttavuuden arvioinnille on usein tarvetta. Siihen käy-

tettävät menetelmät ja työvälineet tulee pohtia erityisen huolellisesti.

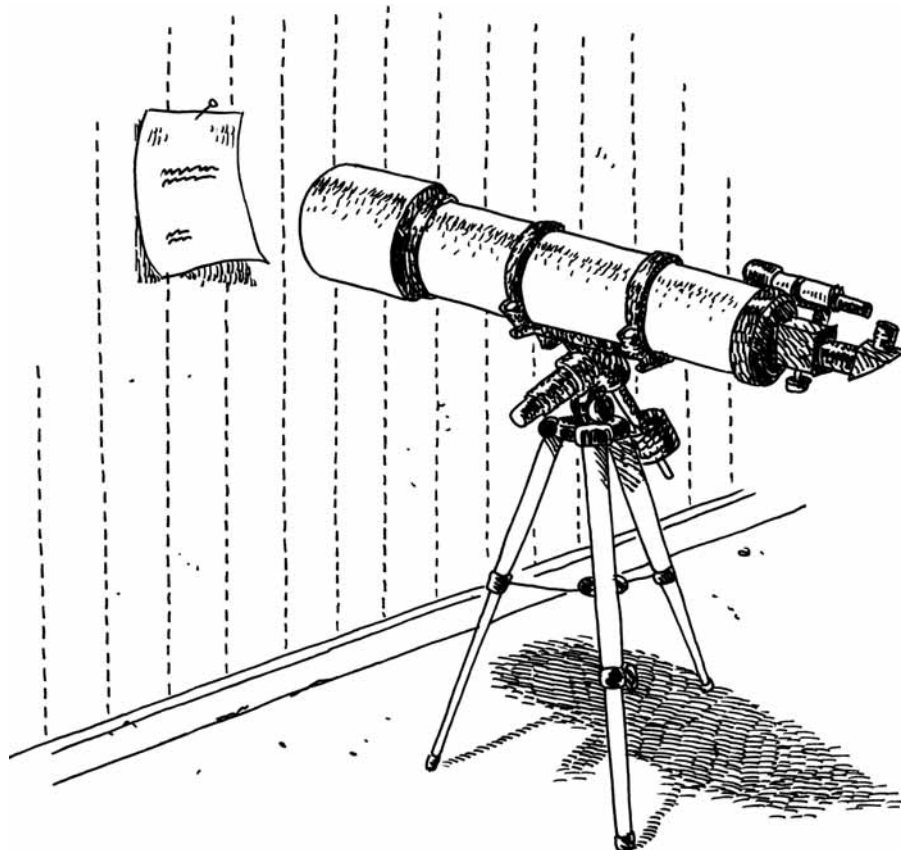
Perusarviointin haasteita on myös työkalujen omaksuminen. Vaikka arviointivälineet olisivat hyviäkin, voi niiden maastouttaminen tuottaa hankaluuksia. Kesken hankkeen on työntekijöihin vaikea istuttaa arviointiajattelua. Itsearviointin kuuluisikin olla alusta asti osa työntekijän tehtäväkuvaa. Liian monilla arviointivälineillä ei työntekijöitä kuitenkaan saa tukehduttaa. Jos järjestöllä on sisäinen arvioija, hänen tärkeänä tehtävänä on suunnitella mielekäs itsearviointivälineistö ja huolehtia arvioinnin systemaattisuudesta.

Todella tarpeellista tietoa?

Arviointitiedon osuvuus on arvioinnin keskeisiä haasteita. Tuottaako itsearvi-

•••

Eräs arvioinnin haaste on työkalujen käytettävyys.

ointi sitä tietoa, mitä sen halutaan tuottaa? Käytetäänkö työvälineitä oikein? Onko kysymykset ymmärretty oikein? Vastataan kysymyksiin totuudenmukaisesti vai kaunistellen? On tärkeää, että työntekijä perehdytetään kunnolla välineiden käyttöön ja niiden tarkoitukseen; tällöin myös todennäköisemmin saadaan oikeaa tietoa. Joissain tapauksissa saattaa olla hyödyksi, jos arviointitietoa voi antaa nimettömänä.

Kun edellisistä haasteista on selvitty, jää kysymykseksi vielä arviointitiedon hyödyntäminen. Vaikka arviointityökalut olisivat hyviä, niitä käytettäisiin systemaattisesti ja arviointi antaisi relevanttia, tarkoituksenmukaista tietoa hankkeesta, se ei vielä paljon hyödytä kehittämistyötä, jos arviointitieto ei ”tule lihaksi” ja todella vaikuta toimintaan. Siksi eräs tärkeä työväline ovat säännölliset arviointipalaverit. Palavereissa arviointitieto tuodaan yhteiseen pöytään ja sitä käsitellään yhdessä. Palavereista on tärkeä kirjata muistiin keskeiset asiat ja sovitut toimenpiteet. Muistioiden avulla voidaan myös tarkastella kehittämistyön kulkua pitkällä aikavälillä.

*Nina K. Hyttinen
tutkija, Sininauhaliitto
nina.k.hyttinen@sininauhaliitto.fi*

Sininauhaliiton ARVI-projekti julkaisee helmikuussa 2006 Arviointin käsikirjan, jossa on perustietoa arvioinnista, arviointimalleja sekä arvioinnin työkalupakki järjestöjen käyttöön.

JÄRVI-hanke tavoittelee

Järjestöjen omaa arviointia kehittävä JÄRVI-hanke etenee käytännön työkalujen kehittämiseen. Hanke on Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton ja Terveysturvan edistämisen keskuksen yhteinen.

JÄRVI-hankkeessa on alkuvuodesta koottu aineistoa järjestöjen arvioinnin tämänhetkisestä tilanteesta. Kartoituksen perusteella otetaan suuntimaa myös hankkeen omille painotuksille ja työn jatkolle.

- On tärkeä olla selvillä siitä, mikä on järjestöjen arvioinnin tila ja osaaminen. Järjestöille itselleenkin on varmasti ollut hyödyksi, jos ne ovat kartoituksen avulla voineet hahmottaa arviointiaan, totesi kehittämispäällikkö **Leea Paija**.

Jalostettua tietoa kartoituksen tuloksista raportoidaan myöhemmin kevään kuluessa.

Hankkeessa ollaan siirtymässä vaiheeseen, jossa yhdessä järjestöjen pilot-tihankkeiden kanssa aletaan kehittää arvioinnin käytännön työkaluja.

- Tavoitteena on, että kehitetyistä työvälineistä tulisi kohtuullisen isoa joukkoa palvelevia, **Leea Paija** kertoi.

- Yritys- tai tuotekehityksimaailmasta otetut arviointikäytännöt eivät sovellu sellaisinaan. Siksi järjestöt kehittävät omia, suunnittelija **Paula Saikkonen** muistutti.

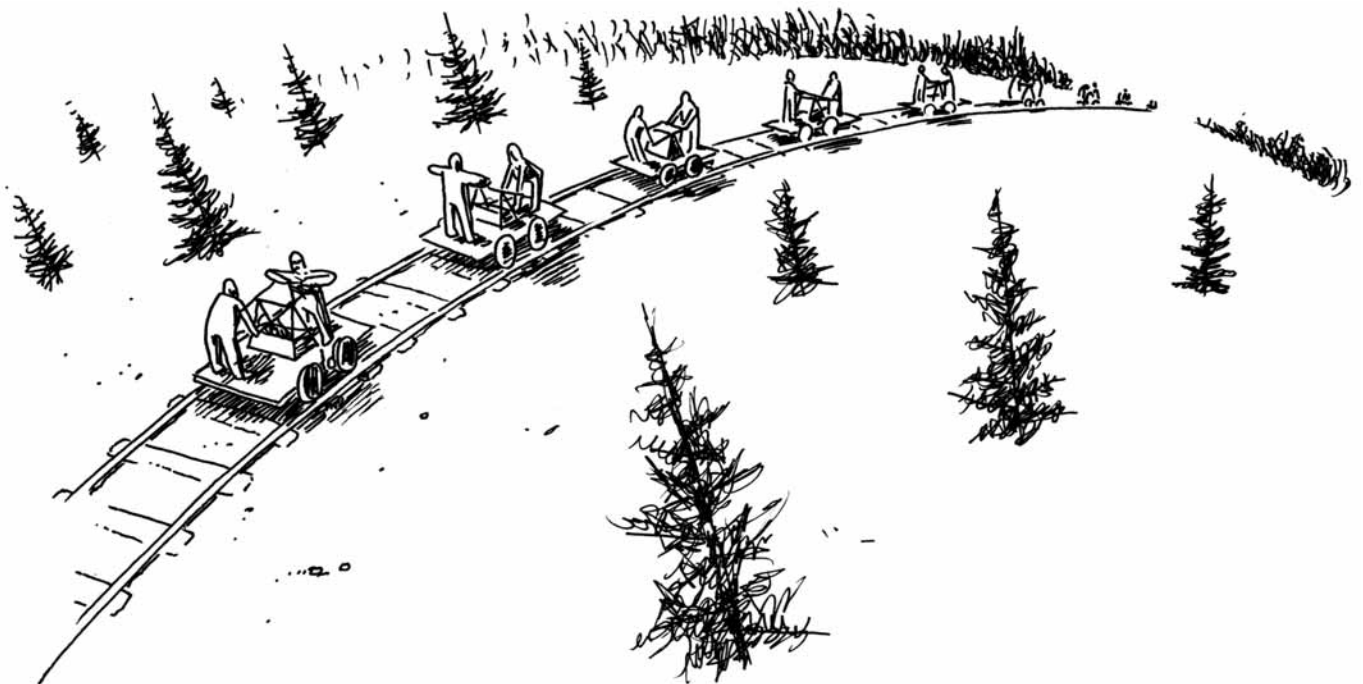
Järjestöt voivat jatkossa itse määritellä oman arvioinnin kehittämistarpeensa mukaan ovatko kevyemmässä vai raskaammassa sarjassa. JÄRVI-hankkeen

arviointifoorumeilta saa perustietoa arvioinnista ja hankkeesta syntyneestä uudesta tiedosta. Foorumeihin osallistuminen ja arviointityökalujen soveltaminen omaan toimintaan vievät järjestön askelta pidemmälle arvioinnin kehittämisessä. Työkalujen kehittämiseen itse osallistuvat ovat alusta asti muokkaamassa järjestöjen arvioinnin tulevaisuutta ja miettimässä niiden omia arviointikriteereitä.

- Ideana on, että kun järjestö panostaa enemmän, myös saa enemmän, **Paula Saikkonen** kuvasi.

Arvioinnin työkalujen kehittämiseen osallistuvista pilottihankkeista kootaan ”ryppäitä”, joita yhdistää mahdollisimman samankaltainen arviointi-intressi. Kehittämishankkeita ja vaikuttamistoiminnan hankkeita katsotaan joissain määrin eri kokonaisuuksina, mutta niiden erot ovat usein vain veteen piirretty

Samojen kysymysten ympärillä pyöritään sekä isoissa että pienissä hankkeissa

pysyvää arvioivaa työtapaa

viiva: monet toiminnot ovat osa sekä kehittämis- että vaikuttamishankkeita. Myöskään hankkeiden koko ei ole pääasiallinen arvioinnin kehittämistä määrittävä tekijä.

- Samojen kysymysten ympärillä kyllä pyöritään sekä isoissa että pienissä hankkeissa, Paula Saikkonen totesi.

Hyvien käytäntöjen ansat

JÄRVI-hankkeessa ollaan monella tapaa osallisia kysymyksissä, joihin sen avulla etsitään ratkaisuja. Hanke on kahden organisaation, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton ja Terveyden edistämisen keskuksen, yhteinen ja järjestöosallistujien myötä siinä kohtaavat hyvin monen erilaisen organisaation toimintakulttuurit. Järjestöjen usein määräaikaissa kehittämishankkeista saadun tiedon ja kokemuksen hyödyntäminen on tärkeä osa koko JÄRVI-hankkeen ideaa.

- Toimintaympäristön muuttuvuus ei järjestöillä ole niinkään odottamaton tekijä. Se on osin sisäänrakennettu koko järjestelmään, Paula Saikkonen pohti.

Monessa järjestössä yhdenlainen arviointi on tuttu ja käytössä esimerkiksi

palvelutoiminnassa käytettävien laatu-järjestelmien myötä. Kuitenkin pysyvän arvioinnillisen työtavan omaksuminen järjestöissä on JÄRVI-hankkeelle jo tavoite sinänsä.

- Useimmille ihmisille arviointi tarkoittaa käytännössä yhä sitä, että pöydälle laskeutuu täytettävä lomake, Leea Paija sanoi.

Arvioinnin hallintokeskeisestä perinteestä irtautuminen vaatii koko katsantotavan muutosta: arviointia ei voi määrittellä vain ylätasolla ja valuttaa alaspäin organisaatiossa, teknisenä ja käytännön työstä kohtalaisen irrallisena ratkaisuna.

- Into etsiä hyviä käytäntöjä on myös tietynlainen ansa ja saattaa aiheuttaa toimintaan jäykkyyttä. On suuri riski sanoa, että kun tehdään näin ja noin, niin hyvää tulee, Leea Paija sanoi.

Toimiviksi havaittujakaan välineitä ei ole syytä viedä työntekijöiden kes-

Entä JÄRVI-hankkeen oma arviointikysymys? - Miten JÄRVI-hanke onnistuu vastaamaan järjestöjen arviointitarpeisiin sekä kehittämään arvioinnin osaamista, tukea ja työkaluja, jotka jäävät elämään myös tämän hankkeen jälkeen, Leea Paija ja Paula Saikkonen muotoilivat.

kuuteen ja tokaista yksioikoisesti, että ottakaa käyttöön.

- Työntekijä tarvitsee mahdollisuuksia vaikuttaa, osallistua keskusteluun ja koulutukseen sekä sisäistää ja soveltaa omaksumaansa tietoa, Paula Saikkonen sanoi.

Arviointi ei ole kenenkään yksinoikeus ja siitä voivat kaikki hyötyä.

- Arvioinnissa oleellista on kuitenkin se, että sen tuloksia voidaan käyttää toiminnan kehittämiseen. Ja kun järjestöt kehittävät omaa arviointiaan, sitä myös hyödynnetään, Paija ja Saikkonen totesivat.

J.K.

Viisivuotisen Arviointi järjestöjen toiminnan kehittämisessä -hankkeen tavoitteena on kehittää järjestöjen käyttöön sellaisia arvioinnin työkaluja, joita ne voivat käyttää toimintansa kehittämiseksi. Hankkeen aikana rakennetaan myös arvioinnin tuki, joka auttaa arviointityökalujen soveltamisessa myös hankkeen jälkeen.

Osallistu JÄRVI-hankkeen arviointi-foorumeihin! Kaikille avoimet foorumit ovat

- 1.6.
- 28.11.

Hanke on Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton ja Terveyden edistämisen keskuksen yhteinen. Se toteutetaan RAY:n tuella.

Lisätietoja:

kehittämispäällikkö Leea Paija, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto, leea.paija@stkl.fi, puh. (09) 7747 2242 tai 050 552 0791

suunnittelija Paula Saikkonen, Terveyden edistämisen keskus, paula.saikkonen@health.fi, puh. (09) 7253 0368

projektsihtööri Riitta Ikonen, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto, riitta.ikonen@stkl.fi, puh. (09) 7747 2240 tai 050 531 3556

JÄRVI
Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto
Terveyden edistämisen keskus

Vauraalla Kuuma-kuntien alueella hyvinvoinnin erot korostuvat

Valtaosa Kuuma-kuntien asukkaista on taloudellisesti hyvässä asemassa, terveitä ja tyytyväisiä elämäänsä. Voimakas muuttoliike luo kuitenkin paineita palvelujärjestelmälle. Kuntien haasteena on myös se, että hyvinvoinnin ongelmat kasautuvat usein samoille ihmisille, todetaan Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton julkaisemassa tutkimuksessa.

VYli 2300 Kuuma-kuntien asukasta kertoi mielipiteensä hyvinvoinnistaan, elämäntilanteestaan ja asuinkuntansa palveluista alueen hyvinvointia ja elämänlaatua kartoittaneessa tutkimuksessa. Hyvinvoinnin kuvaa täydennettiin aluetta koskevilla taustatiedoilla, aiemmilla hyvinvointianalyseillä sekä muilla aineistoilla.

Hyvinvoinnin mittareilla mitattuna Kuuma-kunnat muodostavat varsin yhtenäisen alueen. Suurimmat kuntien väliset erot liittyvät asukkaiden arvioihin asuinympäristöstä, liikenneyhteyksistä ja palveluista. Eroihin vaikuttavat etenkin kuntien erilaiset yhteiskuntarakenteet ja koot. Kaupunkimaisia kuntia ovat Järvenpää ja Kerava, taajamavaltaisia Nurmijärvi ja Tuusula sekä haja-asutusvaltainen Pornainen. Mäntsälässä on sekä taajama- että haja-asutusta.

Asuinkuntaan sitoudutaan

Kuuma-kuntien asukkaat viihtyvät asuinalueellaan, kokevat asumismukavuutensa hyvänä ja asuinympäristönsä viihtyisänä ja turvallisena. Kaikkiin asuinympäristökiteijöihin tyytyväisiä oli 89 prosenttia; useampaan tekijään tyytymättömiä vain neljä prosenttia. Asuinalueiden vahvuutena nähdään suomalaisten myös yleisesti arvostama rauhallisuus, palvelujen läheisyys ja luonto. Asuinalueiden heikkouksina nousevat vahvuuksien kääntöpuolet eli palvelujen etäisyys, liikenneyhteyksien ja teiden kunnossapidon puutteet ja kuntakeskustoissa meluisuus.

Muuttoliike Kuuma-kuntiin on ollut ja tulee ennusteiden mukaan myös jatkumaan voimakkaana. Suurin osa alueen nykyisistä asukkaista on asunut aiemmin pysyvästi jossain muualla.

Kuuma-alueen asukkaiden tyytyväisyys elämäntilanteen eri osa-alueisiin.

Muuttajista voi yleistää sanoa, että he tulevat usein Helsingistä, ovat suhteellisen hyvin koulutettuja, 25–44-vuotiaita ja lapsiperheellisiä. Muuttajia houkuttelevat omakoti- ja rivitaloasuminen, asuinympäristöön ja asumisen laatu sekä esimerkiksi Helsinkiä halvemmat asumiskustannukset.

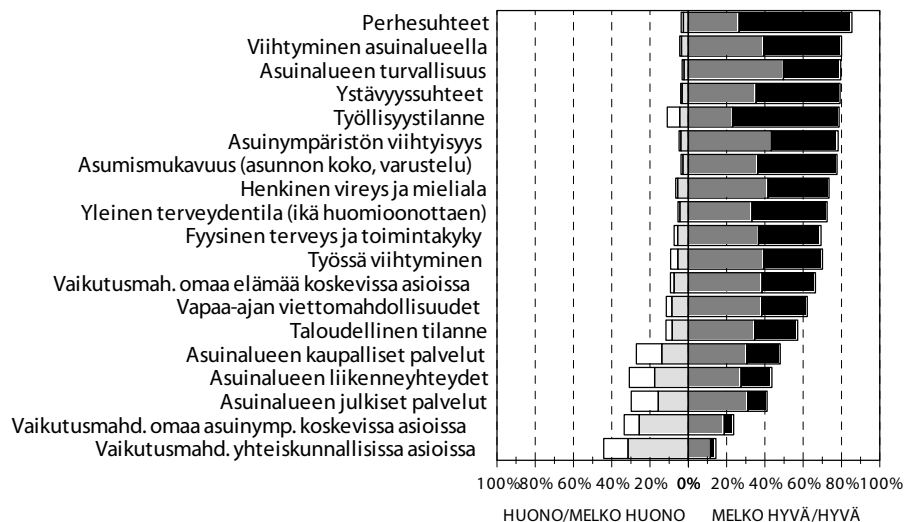
Lähtömuutto liittyy usein ikään ja elämäntilanteeseen. Noin viisi prosenttia kyselyyn vastanneista on päättänyt muuttaa nykyiseltä asuinalueelta ja runsas viidesosa harkitsee muuttoa. Muuton syiksi mainittiin usein asunnon koko, asuinympäristön viihtyisyyden ja liikenneyhteyksien puutteet sekä korkeat asumiskustannukset. Kiinnittyminen alueelle on kuitenkin muuttoliikkeestä huolimatta voimakasta; valtaosa haluaa

Tarvitaan uusia osallistumisen muotoja ja väyliä, joissa myös järjestöjen osaamista olisi hyvä hyödyntää

asua nykyisessä asuinkunnassaan. Asuinkuntaan sitovat erityisesti maaseutumaisuus, turvallisuus, palvelujen läheisyys, työpaikka ja sopiva etäisyys Helsinkiin. Myös sosiaaliset verkostot ja oma aktiivisuus yhteisössä tukevat sitoutumista ja juurtumista.

Viime vuosina Kuuma-kuntiin muutaneet ilmoittivat tutkimuskyselyssä, että suhteet sukulaisiin ja ystäviin ovat pääosin hyvät. Työ- ja hoitoapua saadaan usein muualla asuvilta vanhemmilta tai lapsilta, ystävilta ja kunnalta. Myös naapuriavun kulttuuri on alueella vahva. Noin 80 prosenttia kertoi antavansa tai saavansa naapuriapua. Lisäksi osallistuminen yhdistysten toimintaan, etenkin urheilu- ja liikuntajärjestöjen toimintaan, on vilkasta.

Kuuma-alueen asukkaat ovat sosiaalisesti varsin aktiivisia, mutta osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksissa on silti kehitettävää. Sosiaalinen syrjäytyminen on riski etenkin keski-ikäisille ja sitä iäkkäämmille miehille, jotka lisäksi ovat työttömiä ja joilla on puutteita useilla hyvinvoinnin osa-alueilla. Kaikkiaan runsaalla neljäsosalla asukkaista ei ole sosiaalisia suhteita kodin ulkopuolella. Sosiaalisen tuen verkostojen puuttuessa

ulkopuolisen avun tarve nousee tärkeään rooliin. Kuntien keskeisiä haasteita ovat ohjaus ja neuvonta sekä palvelujen ja tuen piiriin ohjaaminen. Lisäksi tarvitaan uusia osallistumisen muotoja ja väyliä, joissa myös järjestöjen osaamista olisi hyvä hyödyntää.

Kolmasosa koki puutteita mahdollisuuksissaan vaikuttaa asuinympäristöön, yhteiskunnallisiin asioihin näin koki lähes puolet. Kyselyssä tiedusteltiin myös mahdollista äänestämättä jättämisen syytä. Yhtenä syynä mainittiin se, ettei paikallispolitiikasta ja -politiikoista ole kokonaisvaltaista käsitystä. Tämä vähentää myös äänestysaktiivisuutta ja tyytyväisyyttä vaikuttamismahdollisuuksiin. Kuntien haasteena onkin sen tukeminen, että tulomuuttajat kiinnittyisivät uuteen paikallisyhteisönsä.

Palveluarviot jakautuvat

Muuttoliike ja voimakas liikkuvuus luovat paineita alueen palvelujärjestelmälle. Kriittisinä pisteinä nähdään erityisesti joukkoliikenneyhteydet ja -palvelut. Kaikkiaan 40 prosenttia arvioi joukkoliikenteen toimivuuden ja riittävyuden huonoksi, hyväksi taas 35 prosenttia. Joukkoliikenteen pulmakohтия ovat etenkin pitkät vuorovälit ja heikot yhteydet Kuuma-alueiden välillä ja sisällä.

Myös arviot kaikista julkisista palveluista jakautuvat voimakkaasti: noin 40 prosenttia koki ne hyväksi, 30 prosenttia huonoiksi. Myönteisiä arvioita annettiin erityisesti Järvenpäässä ja Keravalla. Etenkin palveluiden saavutettavuudessa ja saatavuudessa, riittävyudessa sekä osin myös laadussa ja vaikuttavuudessa koettiin puutteita. Se, miten palvelut vastaavat tarpeisiin, koettiin usein heikommaksi haja-asutusalueilla, joissa palvelujen taso ja saavutettavuus eivät ole yhtä hyviä kuin keskustoissa.

Sosiaalipalveluista parhaiten asukkaiden tarpeisiin vastaavat lapsille ja lapsiperheille suunnatut palvelut, heikoiten sosiaaliasiamiehen palvelut, toimeentulotukipalvelu ja kotihoidon tuki. Terveyspalveluissa parhaimmat arviot saivat yksityiset lääkäripalvelut sekä äitiys- ja lastenneuvolat. Ongelmat terveystaluuksissa osuivat lasten ja nuorten psykiatriin palveluihin, mielenterveyspalveluihin, potilasasiamiehen palveluihin, sairaanhoidon jälkeiseen kuntoutukseen sekä hammaslääkäripalveluihin.

Muista hyvinvointia tukevista pal-

veluista myönteisintä palautetta saivat kirjastot, apteekit ja peruskoulu. Kotitalouksien tarpeisiin heikoimmin kyettiin vastaamaan tonttien tarjonnassa, velkaneuvonnassa, oikeusavussa ja joukkoliikenteen palveluissa. Myös lasten ja nuorten hyvinvointia tukevia palveluita, kuten liikunta ja harrastusmahdollisuuksia sekä nuorisopalveluita, toivottiin lisää.

Kuuma-kuntien yhteisiin palveluihin suhtauduttiin monesti epäillen. Palveluiden epäiltiin siirtyvän kauemmaksi ja hintojen kallistuvan, jos palvelut ovat kuntien yhteisiä. Suuri osa kuitenkin katsoo, että alueen kuntien yhteistyöllä sosiaali- ja terveystaluuksia sekä joukkoliikennettä voidaan parantaa.

Hyvinvoinnin erot jyrkkiä

Muilla Suomen alueilla tehtyihin kansalliskyselyihin verrattuna Kuuma-kuntien asukkaiden taloudellinen tilanne on keskimääräistä parempi. Toisaalta useilla kotitalouksilla on runsaasti velkaa. Velkarasitus on suurin lapsiperheissä, etenkin niissä kotitalouksissa, joissa on työttömyyttä tai toinen aikuinen opiskelee tai on perhevapalla. Erityisiä kasautuneita toimeentulo-ongelmia, kuten toimeentulotuen tarvetta, maksuvaikeuksia ja tulojen riittämättömyyttä välttämättömiin tarpeisiin on seitsemällä prosentilla kotitalouksista. Näille kasautuu herkästi myös muita hyvinvoinnin vajeita.

Kokonaishyvinvoinnin kannalta merkityksellisimpiä ovat terveys, työ- ja taloustilanne, sosiaaliset suhteet sekä se, miten omaan elämään kyetään vaikuttamaan. Nämä asiat ovat pääsääntöisesti Kuuma-alueen asukkailla kunnossa. Hyvinvoinnin puutteista kärsivien tai elämäntilanteensa tyytymättömäksi kokevien osuus on pieni, mutta erot valta-
väestöön suuria.

Alueen asukkaiden terveydentila on kokonaisuudessaan hyvä. Huono se on seitsemällä prosentilla vastaajista; yhtä suuri osuus arvioi henkisen vireytensä huonoksi. 17 prosentissa kotitalouksista oli koettu henkisen tasapainon järkkyminen, jonka hoitamiseen 9 prosenttia oli tarvinnut ulkopuolista apua. Fyysinen ja psyykinen terveydentila on usein huono iäkkäimmillä, yksin asuvilla, heikossa taloudellisessa tilanteessa olevilla, vähemmän koulutetuilla, eläkeläisillä ja työttömillä, jotka usein asuvat keskusta-
alueella. Erityisenä ryhmänä nousevat

esille kaksoisdiagnosoidut henkilöt, joilla alkoholi-ongelma kytkeytyy psyykkisiin ongelmiin. Avun ulkopuolelle jäävien ihmisten tilanne on sikäli huolestuttava, että he kuuluvat usein kaikkein pienituloisimpien kotitalouksien ryhmään.

Anne Perälähti, tutkija,
Sosiaali- ja terveystaluuksien keskusliitto ry

Tutkimus on osa Sosiaali- ja terveystaluuksien keskusliiton alueellisten hyvinvointianalyysejä sarjaa, joita on viimeisen kymmenen vuoden aikana toteutettu eri puolilla Suomea. Viimeisimmät tutkimukset on tehty Pohjois-Karjalassa, Itä-Uudellamaalla, Itä-Helsingissä ja Keski-Suomessa. Tässä tutkimuksessa yhteistyökumppaneina ovat olleet KUUMAKUMPPANUUSOHJELMA ja Uudenmaan liitto.

Kuuma-alueen kuntia Keski-Uudellamaalla ovat Järvenpää, Kerava, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen ja Tuusula. Kysely tehtiin vuoden 2005 alussa ja siihen vastasi yli 2300 Kuuma-kuntien asukasta, mikä on 3,5 prosenttia koko Kuuma-alueen 18 vuotta täyttäneestä väestöstä. Kyselyn vastausprosentti oli 46,5.

Hyvinvointi, palvelut ja elämänlaatu KUUMA-kunnissa. Siltaniemi Aki, Eronen Anne, Perälähti Anne & Londén Pia. Sosiaali- ja terveystaluuksien keskusliitto ry. Helsinki 2005. 272 sivua, ISBN 951-747-965-3. Hinta 23 euroa.

Tilaa suoraan kustantajalta: www.stkl.fi - julkaisut tai (09) 774 721

Aito verkosto tulee tarpeeseen

Verkostojen merkitys korostuu nyt, kun palvelurakenteita muokataan uuteen uskoon, verkostokoulutuksessa todettiin.

Verkoston rakentamiseen tarvitaan kumppaneita, joilla on yhteiset tavoitteet, jotka ryhtyvät yhteistyöhön, ottavat vastuuta ja edistävät tavoitteiden saavuttamista. Sen jäsenten tulee aidosti tarvita toisiaan, todettiin marraskuun lopulla Kokkolassa järjestetyssä ”Verkostoyhteistyöllä lisävoimaa ja -osaamista” -koulutustilaisuudessa. Tilaisuuden järjesti Länsi-Suomen HYVE-hankkeen hankeyhteistyöverkosto.

On tärkeää, että verkostoon kuuluu erilaisia toimijoita; kokonaisuutta tulisi katsoa yksityiskohtien yli, oli tilaisuudessa puhuneen kehittämiskonsultti **Paavo Viirkorven** viesti. Verkoston syntyminen edellyttää, että sen jäsenet kokevat tarvitsevansa toisiaan. Hankaluuksia tulee, jos yhdellä jäsenellä on muiden tarvitsemia resursseja, mutta ei halua osallistua. Irtautuminen on vaikeaa ja syntyy ikään kuin panttivankitilanne. Verkostossa voi olla myös ”tyrkkijä”, jotka haluavat olla näkyvillä ja monessa mukana, mutta eivät ole valmiita uhrauksiin tai ponnisteluihin yhteisen asian eteen. Mitä syvempää ja monipuolisempaa yhteistyö on, sitä tärkeämpää, että jäsenet osallistuvat

toimintaan ”todellisina toimijoina”. Heillä tulee olla sekä halua että voimavaroja verkostotoimintaan. Verkoston jäsenten roolit ja tehtävät voivat kuitenkin poiketa toisistaan, Viirkorpi totesi.

Alueelliseen yhteistyöhön ja verkostoitumisen tarpeeseen vaikuttavat muun muassa taluspaineet, halu turvata palvelutarjonta ja palvelujen laatu sekä henkilöstön saatavuus. Yhteistyötä tekemällä voidaan saada enemmän vaikutusta vähemmällä voimavaroilla. Viirkorpi korosti verkostojen kasvavaa merkitystä erityisesti nyt, kun palvelurakenteita muokataan uuteen uskoon. Viirkorven mukaan verkostoitumisen keskeinen edellytys on päättäjien - niin poliittisten päättäjien kuin organisaatioiden johdon - sitoutuminen. Päättäjiltä on tultava yhteistyön toimeksianto.

Projektilta tuloksia, tekijöille kannustusta

Keitä tulisi saada mukaan verkostoon? Viirkorpi totesi, että lähtökohtana ovat asia ja tavoite. Verkoston ei kannata välttämättä olla suuri; mukaan kutsutaan niitä todellisia toimijoita. Yhteistyöverkoston kokoavalla ytimellä on hyvä olla kasvat ja toiminnan henkilöityä; toimakseen verkosto tarvitsee myös keskinäistä luottamusta, me-hengen edistämistä ja

yhteisjohtamista. Omat yhteistyötarpeet kannattaa kertoa toisille, toisten tarpeisiin perehtyä ja tarvittaessa antaa apua toisille. Myös voimavarojen jakaminen ja yhteisten tavoitteiden, työsuunnitelman ja pelisääntöjen sopiminen ovat tärkeitä työvälineitä.

Projektityhteistyössä korostuvat henkilöiden ja organisaatioiden sitoutuminen. Tätä edesauttaa se, että jäsenillä on todellisia vaikutusmahdollisuuksia ja vastuuta. Sitoutumista helpottaa myös myönteinen kierre: projekti toimii ja saa aikaan tuloksia, jäsenet saavat kiitosta ja kannustusta. Myös yhteenkuuluvaisuuden tunne ja hyvät henkilöyhteydet sitouttavat. Henkilökohtaisen panoksen tulee näkyä myös projektityhteistyössä, Viirkorpi muistutti.

Tulosten käyttöönotto on usein projektin Akilleen kantapää. Tähän olisi avuksi se, että käyttöönotto ja hyödynnettävyys rakennettaisiin alusta asti osaksi projektia. Viirkorpi näki hyödylliseksi sen, että tuloksia myös tuotteistettaisiin riittävän pitkälle. Pilottikokeilut voivat olla hyvä apu käyttökynnyksen mataltamisessa, samoin projektin tulosten, palvelujen tai muiden toimintojen tulevien käyttäjien ottaminen mukaan kehitystyöhön. Yhteistyökumppaneilla on merkittävä rooli tulosten levittämisessä - niitä pitäisi ankkuroida strategioihin,

Voimaa verkostoista

Keski-Pohjanmaalla on käynnissä useita sosiaali- ja terveysalan hankkeita. Jatkuvasti muuttuvassa toimintaympäristössä tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan kumppanuutta ja rajat ylittävää yhteistyötä. Projektien ja hankkeiden kannattaakin kutoa työvälineekseen yhteistyöverkostoja, joiden varassa edistää asioita ja kehittää toimintoja. Erilaisten verkostojen luominen ja niissä mukana oleminen antavat uusia ideoita ja näkökulmia sekä mahdollisuuden peilata omia toimintatapojaan muiden tapoihin. Verkostojen myötä pääsee myös hyödyntämään muiden asiantuntemusta ja voimavaroja.

Länsi-Suomen HYVE-hankkeen hankeyhteistyöverkoston on mukana kokkolalaisia projekteja ja hankkeita. HYVE-

hankkeen kehittämissuunnittelija *Sirpa Tuomelan* mielestä verkostokoulutus oli oiva esimerkki siitä, mitä yhteistyöllä voidaan saada aikaan. Kun suunnittelussa, toteutuksessa ja kustannusten jaossa oli mukana useampi taho, tällaisen tapahtuman järjestäminen oli mahdollista, Tuomela totesi.

HYVE-hankkeen kokoamaa hankeyhteistyöverkosta ollaan laajentamassa koko Keski-Pohjanmaan alueelle. Vuoden alussa Kokkolassa järjestetään laajempi hankefoorumi, johon kutsutaan alueen sosiaali- ja terveysalan hanke- ja projektityöntekijöitä. Yhteistyön tavoitteena on muun muassa vertaistukikanavien löytäminen ja niiden hyödyntäminen hankeviidakossa, ideoiden ja vinkkien saaminen hankekonkareilta sekä yhteisen tekemisen ja yhteishengen löytäminen

Viereinen sivu: Kokkolassa pidettyyn Verkostoyhteistyöllä lisävoimaa ja -osaamista -koulutustilaisuuteen osallistui yli 40 hanke- tai projektityössä mukana olevaa.

Kehittämiskonsultti Paavo Viirkorpi kehotti ottamaan tulosten arvioinnin pysyväksi työtavaksi.

palveluverkkoon, osaksi toimenkuvia, välineeksi työkalupakkiin ja mukaan työmenetelmiin. Jos soveltamiseen käytetään tuki- ja tehostustoimia, esimerkiksi koulutusta ja erityisohjausta, tulokset eivät yhtä helposti jää unohtuksen yöhön. Raportointi tukee tulosten hyödyntämistä - etenkin, jos se on kiinnostavaa ja käytännönläheistä.

Projektin tulokset pitää myydä sekä ylöspäin johdolle ja päättäjille että alaspäin toteuttajille, Viirkorpi painotti. Markkinoinnin avuksi voi hankkia vaikka "kummisedän", henkilön, jolla on vaikutusvaltaa ja arvostusta ja joka omalla esimerkillään saisi tulosten käyttöön-oton ja juurtumisen hyvään alkuun.

Sirpa Tuomela, kehittämissuunnittelija, Länsi-Suomen HYVE, Sosiaali- ja terveyshuollon keskusliitto ry

Eija Ruuska-Taaniola, projektipäällikkö, Työtä tekeville -hanke, Keski-Pohjanmaan 4H-piiri

Katri Salo, projektipäällikkö, KANTO (Kansalaistoiminnan keskus - tiedon keskus) -hanke, KOSTI ry

Pohjalaismaakuntien järjestötoiminnan neuvottelupäivä

"Järjestöjen vaikuttamismahdollisuudet"

Vaasassa 3.4.2006 klo 9-16

Järjestötoiminnan neuvottelupäivä kokoa alueellisesti pohjalaismaakuntien järjestötoimijat yhteen pohtimaan toimintansa edellytyksiä, kehittämistarpeita ja luomaan yhteistä tulevaisuuden näkyä. Neuvottelupäivän aikana maakuntien järjestötoimijat tapaavat oman toimintansa muita asiantuntijoina ja luovat yhteistyöverkostoa. Samalla järjestöjen tieto toiminnasta ja alueella toimivista projekteista välittyy. Neuvottelupäivä on osa alueellista hyvinvoinnin kehittämistyötä ja tapahtumapaikka vaihtuu vuosittain kolmen pohjalaismaakunnan sisällä. Tänä vuonna neuvottelupäivä pidetään Vaasassa ja päivien kantavana teemana on järjestöjen vaikuttamismahdollisuudet. Neuvottelupäivä perustuu toteutukseltaan alustajien puhevuoroihin ja vuoropuheluun osallistujien kesken.

Alustajina ovat professori *Martti Siisiäinen* Jyväskylän yliopistosta, kansanedustaja, terveystieteiden tohtori *Paula Risikko* Seinäjoelta ja kehittämisspäällikkö *Marja Vuorinen* Sosiaali- ja terveyshuollon keskusliitosta. Lisäksi paikallista näkökulmaa tuovat KANTO-hankkeen (Kansalaiskeskus - tiedon keskus) -hankkeen projektipäällikkö *Katri Salo* ja KOSTI ry:n (Keskipohjalaisten yhdistysten ja osuus kuntien oma järjestö) puheenjohtaja *Laila Lampinen-Hietikko* Kokkolasta. Maakuntalehtien yhdistystietokantaa esittelee tuotepäällikkö *Annemari Pulkkinen* Pohjalaisesta. Aikaa on varattu myös keskustelulle ja kysymyksille.

Päivä toteutetaan yhteistyössä Sosiaali- ja terveyshuollon keskusliiton Länsi-Suomen HYVE- (Kansalaisten hyvinvoinnin alueelliset tukiverkostot) -hankkeen, Vaasan kaupungin ja Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskus SONet BOTNIAn kanssa.

Neuvottelupäivä tarjoaa Keski- ja Etelä-Pohjanmaan sekä Pohjanmaan alueen järjestötoimijoille keskustelu- ja yhteistyöalustan. Tervetulleita ovat myös muiden sektoreiden toimijat, jotka kokevat hyvinvoinnin kehittämistyön läheiseksi.

Lisätietoja ja ilmoittautuminen:

Länsi-Suomen HYVE-hanke kehittämissuunnittelija *Sirpa Tuomela*
sirpa.tuomela@stk.fi tai 050 540 0655

Liittokokous koolle maaliskuussa

Sosiaali- ja terveyshuollon keskusliiton ylin päättävä elin - liittokokous - kokoontuu 15.3.2006 Helsingissä. Kokoukseen liittyvät asiapaperit on lähetetty jäsenyhteisöille.

Liittokokoukseen on valmisteltu liiton strategia vuosille 2006 -2012 teemaan Oikeudenmukaisuus ja kestävä hyvinvointi. Kokouksessa hyväksytään uudet säännöt ja toimintakatsaus edeltävältä liittokokouskaudelta sekä valitaan keskusliiton liittovaltuusto seuraavaksi kolmivuotiskaudeksi. Vaalia on valmistellut jäsenyhteisöiltä saatujen ehdotusten pohjalta liittovaltuuston asettama vaalivalmistelutyöryhmä. Valittavaan liittovaltuustoon kuuluvat puheenjohtaja, kolme varapuheenjohtajaa, 26 jäsentä ja heille varajäsenet. Liittovaltuusto puolestaan valitsee keskusliiton hallituksen - puheenjohtaja, kaksi varapuheenjohtajaa ja yhdeksän jäsentä - ensimmäisessä kokouksessaan huhtikuussa. Valintojen päämääränä on yhdistää monipuolisesti sosiaali- ja terveysalan erilaiset toimijat, intressit ja tavoitteet.

Liittokokousedustajille on sääntömääräisten asioiden käsittelyn jälkeen ajankohtaisseminaari, jossa tarkastellaan mm. kunta- ja palvelurakennemuutostusta.

Työryhmä selvittää toimintaedellytykset

Oikeusministeriö on asettanut työryhmän selvittämään kansalaisjärjestöjen toimintaan vaikuttavia muutoksia. Työryhmä tarkastelee muun muassa EU:n kilpailupolitiikan, hankintalain, verolinjausten ja tulosohjauksen vaikutusta kansalaisyhteiskuntaan sekä yleishyödyllisten yhteisöjen ja veronlisen elinkeinotoiminnan suhdetta. Työryhmältä odotetaan myös kattavaa määritelmää yleishyödyllisyydestä. Aikaa työryhmälle on annettu toukokuun loppuun asti.

Työryhmän puheenjohtaja on toimitusjohtaja *Markku Ruohonen* RAY:stä, varapuheenjohtaja kansalaisvaikuttamisen poliittikkaohjelman ohjelmajohtaja *Seppo Niemelä*. Jäseniksi on valittu mm. *Kerstin Ekman* SLU:sta, *Peter Fredriksson* ympäristöministeriöstä, *Tarja Jääskeläinen* valtiovarainministeriöstä, *Marietta Keravuori* oikeusministeriöstä, *Eija Koivuranta* STM:stä, *Petri Lehto* kauppa- ja teollisuusministeriöstä, *Hilkka Nousiainen* Kuurojen palvelusäätiöstä, *Janne Peräkylä* STM:stä, *Riitta Särkelä*, Sosiaali- ja terveyshuollon keskusliitosta. Sihteeri on FM *Vertti Kiukas*.

Lue lisää: www.om.fi

Sosiaalinen yritystoiminta on oikeansuuntainen avaus

Sosiaalinen yritystoiminta kaipaa vielä kehittämistä, mutta sisältää runsaasti jotakin aivan erityistä ja merkittävää uutta. Tämä selvisi sosiaalista yritystoimintaa käsittelevässä seminaarissa, jossa kuultiin niin työmarkkinoiden edustajien, sosiaalista yritystoimintaa pyörittävien kuin sen kehitystyöhön paneutuneidenkin kokemuksia.

Seminaarin järjesti joulukuussa sosiaalisen yritystoiminnan lisäämiseksi ja tueksi perustettu foorumi, SYFo. Foorumi julkaisi myös manifestin, jonka avulla sosiaalista yritystoimintaa pyritään Suomessa edistämään.

Hyvällä alulla

Sosiaalinen yritys on - hieman yksinkertaistaen - aivan tavallinen yritys, jonka työntekijöistä vähintään 30 prosenttia on vajaakuntoisia tai pitkäaikaistyöttömiä. Sosiaalisen yrityksen statuksen saaminen edellyttää rekisteröintiä työministeriössä. Sosiaalisen yritystoiminnan ympärillä on käyty vilkasta keskustelua siitä asti, kun sitä koskeva laki tuli voimaan vuonna 2004. Yrityksiä ei ole syntynyt aivan kaikkein optimistisimpien toiveiden mukaan, mutta tähän mennessä kuitenkin jo yli 30. Määrä on osoitus siitä, että yhteiskunnallinen avaus on ollut oikeansuuntainen.

SYFo on seurannut sosiaalisen yritystoiminnan mahdollisuuksia ja syntyä lain voimaantulosta lähtien. Se on selvittänyt erityisesti lainsäädännön vaikutuksia, yritystoiminnan menestymisen ehtoja sekä erilaisia uhkia ja esteitä niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Kokemustensa perusteella SYFo laati neljätoistakohtaisen ehdotuksen, jonka tavoitteena on luoda lisää konkretiaa sosiaalisten yritysten kehittämiselle. Yritystoiminnan käynnistysvaiheessa on ongelmia muun muassa luotonsaannissa ja "kärsivällisen pääoman" löytymisessä, eivätkä kilpailutekijät tai yritystuet vielä riittävästi tue sosiaalisia yrityksiä. Yleishyödyllisyyden käsitettä SYFo esittää laajennettavaksi ja oman erityisen juridisen yhtiömuodon luomista yleishyödyllisille yrityksille. Tämän ehdotuksen tekee eri-

Suomen Kuntaliiton erityisasiantuntija Yrjö Westling toivoi lisää joustavuutta siihen, miten sosiaalinen yritys määritellään laissa. Vieressä pääsihteeri Risto Pontela.

tyisen mielenkiintoiseksi se keskustelu, jota EU:ssa ja kansallisesti käydään yleishyödyllisyydestä ja palvelutuotannosta.

Miksei enempää?

Sosiaaliselle yritystoiminnalle tunnustetaan niin sosiaali-, työllisyys- kuin talouspoliittinenkin tilaus. Miksi yrityksiä kuitenkin on syntynyt verraten verkkaiseen tahtiin? Eräs ongelmakohta on ns. 30 prosentin sääntö, jonka mukaan kolmanneksen työntekijöistä tulee olla vajaakuntoisia tai pitkäaikaistyöttömiä, jotta sosiaalisen yrityksen status saavutetaan. Prosenttiluku, jossa ei jousteta, tuottaa ongelmia pienille toimijoille, mutta erityisesti suurten yritysten on näytännön olevan vaikea pitää pysyvästi joukoissaan tämä 30 prosenttia. Työllisyyspoliittisesti kysymys on merkittävä:

suuriin yrityksiin saataisiin pienemmälläkin prosenttimäärällä työllistettyä merkittävä joukko vajaakuntoisia tai pitkäaikaistyöttömiä, huomautti Suomen kuntaliiton erityisasiantuntija **Yrjö Westling**.

Lainsäädännön ohella toinen merkittävä ongelmatekijä on yritystoiminnan rahoituspohja. Erityisesti käynnistämisen vaiheeseen näyttää olevan vaikeuksia löytää riittävän pitkäaikaista rahoitusta. Pitkäaikaiset tuet suuntautuvat työntekijöille eivätkä niinkään yrityksille. Sosiaalisia yrityksiä on myös perustettu sellaisille toimialoille, jotka eivät erityisemmin kiinnosta riskirahoittajia. Entistä pitkäaikaisempia julkisia tukia yritystoiminnan käynnistämiseksi tarvittaisiin, totesi Työttömien valtakunnallisen yhteistoimintajärjestö TVY:n puheenjohtaja **Lea Karjalainen**.

Sosiaaliselle yritykselle asetetaan

Kuvat: Eero Grundström

erityisvaatimuksia, mutta sitä koskevat samat yritystoiminnan lait ja lainalaisuudet kuin muita yrityksiä. Sosiaalisen yrityksen statukselle ei ole säädetty etuja esimerkiksi yritysten kilpailutilanteessa, vaikka sinällään toiminta tuo säästöjä muun muassa sosiaalitoimen menoihin. Jos kunta kilpailuttaa palveluita ja voisi siinä ottaa huomioon sosiaalisen yrityksen erityisaseman, se tukisi myös vajaakuntoisten ja pitkäaikaistyöttömien työllistymistä. SYFon pääsihteeri **Risto Pontela** nostikin esiin kokonaistaloudellisen hyödyn arvioimisen merkityksen. Tällä hetkellä voidaan suosia sosiaalisesti kannattavaa yrittäjyyttä, mutta ei sosiaalisia yrityksiä. Tämä tosin koskee vain kuntia; yritykset ja yksityiset voivat suosia mitä parhaaksi näkevät, Yrjö Westling totesi.

Kuten muussakin yritystoiminnassa, myös menestyvän sosiaalisen yritystoiminnan taustalta pitää löytyä hyvä ja kannattava liikeidea sekä innostunut yrittäjä. Taitoa täytyy olla myös menestymismahdollisuuksien kartoittamiseen sekä liiketoiminnan huolelliseen suunnitteluun ja osaamiseen. Sosiaalisessa yritystoiminnassa yrittäjän vastuu työntekijöistään korostuu ehkä vielä tavanomaista bisnestä enemmän.

Sosiaalista yritystoimintaa ja sen mahdollisuuksia ei tähän mennessä ole juurikaan vielä markkinoitu. Voi olla, että tähän yritystoimintaan ei ole ryhdytty, koska siitä ei ole tiedetty. Helpotusta on kuitenkin tulossa, kertoi työministeriön kansliapäällikkö **Markku Wallin**. Työllisyyden politiikkaohjelma aikoo tarttua asiaan näytävällä julkisuuskampanjalla.

Reilun kaupan idealla

Sosiaalista vastuuta voi kantaa myös ilman sosiaalisen yrityksen statusta. Nekin yritykset, joilla ei ole virallista asemaa, voisivat toimia entistä yhteiskunta- ja yhteisvastuullisemmin; sosiaalisten yritysten kaltaisesti. Kaikille muillekin yrityksille tällainen sosiaalinen vastuullisuus on mahdollista.

Sosiaalisen työllistämisen lisävolyymia kannattaisi ehkä lähteä etsimään perinteisen yritystoiminnan ja vastuullisen yrittäjyyden suunnalta, Yrjö Westling totesi. Tavalliselle työnantajalle pitäisi tehdä entistä houkuttelevammaksi työllistää vajaakuntoinen. Westling nosti myös esiin ajatuksen eräänlaisen työllistymisasetelimen kehittämistä. Erityinen

Sosiaalisen yritystoiminnan foorumin SYFon puheenjohtaja Pentti Arajärvi esitti tavoitteen, että sosiaalisessa yrityksessä tuotettu palvelu tai tuote mielletäisiin samankaltaiseksi brändiksi kuin reilu kauppa: kahdesta samanlaisesta tuotteesta valistunut kuluttaja valitsisi sosiaalisen yrityksen tuottaman.

työntekijöiden käyttöön kehitetty seteli hälventäisi varmasti epäluuloa sosiaalisen yritystoiminnan kilpailua vääristävästä vaikutuksesta.

Omana kommenttinaan inhimillisyyden ja vastuullisuuden lisäämiseksi työelämässä SAK:n puheenjohtaja **Lauri Ihalainen** heitti haasteen ”epävirallisen” viidennentoista kohdan lisäämiseksi manifestiin: työmarkkinajärjestöt voisivat keskenään tehdä suosituksen, jossa yrityksiä kehoitettaisiin vastuulliseen työllistämiseen ja tuotaisiin esiin vajaakuntoisten oikeutta työhön. Kommentit kuuli tuoreeltaan ainakin Elinkeinoelämän keskusliiton johtaja **Seppo Riski**.

Konkreettisen ehdotuksen sosiaalisen yritystoiminnan tavoitteiden edistämiseksi ja paikan löytämiseksi teki myös SYFon puheenjohtaja **Pentti Arajärvi**.

- Tavoitteena on aikaansaada samankaltainen asema kuin reilun kaupan merkillä. Kun tarjolla on kaksi samantyyppistä tuotetta, niin valistunut valitsee sosiaalisen yrityksen tuottaman, Arajärvi totesi.

*Juha A. Pantzar, kehitysjohdaja,
Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry*

Sosiaalinen yritys on liiketaloudellisin periaattein toimiva, kaupparekisteriin merkitty elinkeinonharjoittaja, jonka työntekijöistä vähintään 30 prosenttia on vajaakuntoisia tai vajaakuntoisia ja pitkäaikaistyöttömiä. Sosiaalisen yrityksen kaikilla työntekijöillä on samat työmahdollisuudet, oikeudet ja velvollisuudet. Palkkauksessa noudatetaan alan työehtosopimusta.

Sosiaalisen yrityksen tunnusmerkit täyttävät yritykset merkitään työministeriön ylläpitämään rekisteriin. Rekisteriin hyväksytyillä on oikeus käyttää liiketoimintansa yhteydessä nimitystä nimitystä sosiaalinen yritys.

Sosiaalisen yritystoiminnan foorumi SYFO on kokeneista elinkeinoelämän, järjestötoiminnan, tutkimuksen ja yhteiskuntapolitiikan asiantuntijoista koottu foorumi. Se etsii sosiaaliselle yritystoiminnalle menestymisen, laajenemisen ja vakiintumisen mahdollisuuksia. Foorumin tavoitteena on myös kerätä parhaat kokemukset Suomesta ja ulkomailta sosiaalisen yritystoiminnan edistämiseksi.

*Lisätietoja sekä SYFo:n julkaiseman manifestin löydät internetosoitteesta
www.syfo.fi*

Järjestövetoinen yhteispalvelupiste on asiakkaalle puolueeton maaperä

Palvelujen etsiminen itsenäisesti, monesta eri virastosta ja luukulta, voi olla monelle mahdoton tehtävä. Järjestövetoisissa yhteispalvelupisteissä palvelusihteeri auttaa asioiden selvittelyn alkuun.

Jyväskylässä ja Joensuussa on noin vuoden verran kokeiltu uudenlaista tapaa tarjota julkishallinnon ja järjestöjen palveluja yhteispalvelupisteessä. Tähän mennessä saatujen kokemusten perusteella vaikuttaa siltä, että asiakkaat tarvitsevat ennen kaikkea kuuntelijaa, jolle kertoa luottamuksellisesti elämäntilanteesta ja jonka kanssa selvittää millaiset palvelut auttaisivat eteenpäin.

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto on perustanut järjestövetoiset yhteispalvelupisteet Jyväskylän Kumppanuustalolle ja Joensuun Kansalaistalolle osana yhteispalvelujen kehittämishanketta. Kumppanuustalo kokoaa saman katon alle noin 30 toimijaa, pääasiassa järjestöjä, joiden yhteisenä neuvonta- ja ohjauspisteenä yhteispalvelupiste toimii. Lisäksi pisteestä saa Jyväskylän kaupungin sosiaali- ja terveyspalvelukeskuksen, Kelan ja työhallinnon palveluja. Joensuun Kansalaistalo taas on matalan kynnyksen kohtaamispaikka. Kansalaistalon yhteispalvelupisteessä on tarjolla lähes 40 yhteistyökumppanin palvelut, niin järjestöjen kuin julkisen sektorin palveluja.

Yhteispalvelupisteet toimivat matalan kynnyksen periaatteella: ajanvarausta ei tarvita, palvelu on maksutonta ja kysyä voi periaatteessa mistä tahansa. Pisteissä työskentelevät palvelusihteerit tuntevat paikallisen toimijakentän ja ohjaavat asiakkaita oikeiden palvelujen pariin. He esimerkiksi opastavat sosiaalitoimen, työhallinnon ja Kelan etuuksista, ohjaavat kädestä pitäen lomakkeiden täyttämässä ja kertovat järjestöjen tarjoamista tukimuodoista, vertaisryhmistä ja neuvontapalveluista.

Jutustellen liikkeelle

Näissä yhteispalvelupisteissä on vuoden aikana rekisteröity noin tuhat asiakaskäyntiä. Asiakkaina on monentyyppisiä ihmisiä ja palvelupisteissä käsitellyt asiat ovat vaihdelleet asumistuen hakemisesta polkupyörän vuokraukseen. Tyypillisimmäksi asiakkaaksi palvelusihteerit

kuvaavat keski-ikäisen miehen, jonka elämä on usein monella tavalla sekaisin: työttömyys, päihde- ja mielenterveysongelmat, asunnottomuus, ihmissuhde- ja toimeentulo-ongelmat ovat kietoutuneet vyyhdiksi, jonka selvittämisen alkuun on vaikea päästä. Palvelujen etsiminen itsenäisesti, esimerkiksi asioimalla useassa eri virastossa, saattaa olla näille asiakkaille ylivoimainen tehtävä. Usein he tarvitsevat myös useampaa kuin yhtä palvelua tai tukimuotoa.

Tärkein apuväline, kun moniongelmaista asiakasta ryhdytään auttamaan, on aluksi kuuntelu. Palvelusihteerit **Virpi Koponen** ja **Rauha Pirttikoski** kertovat, että asiakkaat usein tarvitsevat rauhallista, tavallisen jutustelun myötä käynnistyvää tilanteen kartoittamista ja sitä myöden asiakkaalle sopivien palvelu- ja tukimuotojen löytämistä. On tärkeää, että samasta paikasta saa opastusta kaikissa asiointikysymyksissä ja että apu on kokonaisvaltaista. Asiakasta autetaan esimerkiksi Kelan, sosiaalitoimiston ja

Joensuun Kansalaistalo tavoittaa ihmisiä, jotka ovat vaarassa jäädä palveluiden ulkopuolelle. Palvelusihteeri Virpi Koponen auttaa oikeiden palveluiden löytämisessä ja palveluketjun alkuun pääsemisessä.

työvoimatoimiston asiointissa samanlaisesti kuin ohjataan järjestöjen tarjoamien tukipalvelujen piiriin.

Joillain asiakkailla on aiemmin ollut ristiriitatilanteita tai kiistoja esimerkiksi sosiaalitoimen tai Kelan kanssa. Järjestövetoinen yhteispalvelupiste tarjoaa mahdollisuuden neutraaliin asioiden hoitoon. Asiakkaat kokevat yhteispalvelupisteen työntekijän puolueettomaksi, koska hän ei edusta mitään tiettyä palveluntarjoajaa. Palvelusihteerin katsotaan olevan ”samalla puolella” asiakkaan kanssa, palvelusihteeri ei päästä avustuksista tai etuuksista vaan on asiakkaan apuna selvittämässä mitä hänelle lain mukaan kuuluu. Palvelusihteerille voi myös kaunistelematta kertoa asioistaan ja elämäntilanteestaan ilman pelkoa, että rehellisyys vaikuttaisi tukiin tai avustuksiin.

Uudentyyppisiä palvelumuotoja

Yhteispalvelujen kehittämishankkeessa kerätään myös tietoa yhteispalvelun käyttäjien palvelutarpeista. Erityisesti kiinnostaa tieto siitä, mihin hyvinvoinnin vajeisiin nykyinen palvelutarjonta ei

Kuva: Elina Pajula

Palvelusihteerille voi kertoa asioistaan kaunistelematta

vastaa. Hankkeessa saadut kokemukset ovat vahvistaneet sitä kuvaa, että perinteiset hyvinvointipalvelut ja tukimuodot eivät riittävän hyvin tavoita niitä asiakkaita, joiden elämäntilanne tai tausta vaatii monialaista osaamista ja usean palvelun limittämistä yhteensovittamista. Järjestövetoiset yhteispalvelupisteet puolustavat paikkaansa vastaamalla juuri moniongelmaisten, aikaa ja yksilöllistä palvelua tarvitsevien asiakkaiden tarpeisiin.

Aina eivät yhteispalvelupisteetkään ole voineet auttaa. Tyypillisiä ja toistuvia tilanteita, joissa ei ole kyetty tarjoamaan asiakkaan tarjoamia palveluita, ovat olleet asunnottomuus ja ylivelkaantuminen. Työssä on konkreettisesti havaittu tukiasuntojen ja katkaisuhoitopaikkojen puute sekä yösijojen tai selviytymisasemien riittämättömyys. Ylivelkaantuneille ei ole tarjolla riittäviä tukijärjestelmiä ja erityisesti velkajärjestelyyn pääseminen on kohtuuttoman vaikeaa. Velkajärjestelyn piiriin pääseminen edellyttää säännöllisiä tuloja, mutta työttömyyskorvaus ei siihen riitä. Usein ainoa mahdollinen avustus työttömälle ylivelkaantuneelle, jonka pitää esimerkiksi tehdä kallis kodinkonehankinta, tulee seurakunnalta. Joissain kunnissa sosiaalitoimi voi myöntää erityisen sosiaalisen luoton ja tätä tukimuotoa palvelusihteerit kaipasivat myös omille paikkakunnilleen.

Toimeentulotuen sähköinen hakeminen, jota Joensuun yhteispalvelupisteessä kokeillaan, on valtakunnallisesti urauurtava avaus. Sähköisten asiointimallien luomisen ja tietoteknisten ratkaisujen löytämisen lisäksi on saatu paljon uutta tietoa ja kokemuksia sähköisestä asiointista yleensä.

Sähköinen toimeentulotukiasiointi on kehitetty Joensuun kaupungin sosiaalityön hankkeessa. Siinä asiakas voi internetin kautta sähköisesti täyttää sekä toimeentulotukihakemuksen että liittää siihen tarvittavat asiakirjat. Palvelusihteerit auttaa asiakasta asiointin kaikissa vaiheissa. Kokeilusta saadut kokemukset ovat olleet erittäin myönteisiä: lomake on ollut helppo täyttää ja sähköinen prosessi on nopeuttanut toimeentulotuen käsittelyä. Toiminnasta tehtyjen prosessikuvausten tekeminen on kehittänyt myös perinteistä toimeentulotukihakua asiakasystävällisempään suuntaan.

Toimeentulotukikäsittelijä saa Kelan

ja verottajan tiedot suoraan tietojärjestelmästä, joten hakijan ei tarvitse niitä enää itse toimittaa. Jatkohakemuksiin hakijalta tarvitaan ainoastaan muutuneet tiedot. Sähköinen hakuprosessi myös nopeuttaa ja helpottaa hakemusten vastaanottoa sosiaalitoimissa: lajitteluun ja kirjaamiseen ei tarvita enää erillistä työtä.

Monen toimijan yhteistyötä

Palveluntarjoajat ja eri yhteistyökumppanit näkevät yhteispalvelupisteen ennen kaikkea tietoa ja tiedotusta koivana paikkana. Yhteispalvelupiste on konkretisoitunut järjestöjen tuottamia tuki- ja toimintamuotoja sekä tehnyt niitä tutuksi. Yhteistyökumppanien on näin ollut helpompi hahmottaa paikallisen yhteistyön kohtia ja mahdollisuuksia, solmia uusia kumppanuuksia ja ohjata ihmisiä järjestöjen tarjoaman tuen piiriin. Etenkin julkisen sektorin työntekijöitä on yhteispalvelupisteistä löytyvä koottu tieto helpottanut, sillä järjestösektorin toimikenttä on laaja ja epäyhentäinen.

Ratkaiseva tekijä yhteistyön syntymisessä ovat olleet usean toimijan yhteiset hankkeet, jotka ovat koonneet palveluntarjoajia yhteisen ja konkreettisen tekemisen ympärille. Esimerkiksi Joensuun yhteispalvelupisteessä on kehitetty terveydenhoidon itsehoitopistettä.

Järjestövetoiset yhteispalvelupisteet ovat pystyneet vastaamaan kansalaisten palvelutarpeisiin uudella tavalla ja osittain myös täydentämään niitä palveluvajeita, joita perinteiset asiakaspalvelun tavat eivät pysty täyttämään. Niiden toimintamallissa on yhdistetty luovasti ja ennakkoluulottomasti jo olemassa olevia palveluja ja katsottu vanhaa asiaa uudella tavalla. Sosiaalisen innovaation on määritelty tarkoittavan muun muassa sitä, että lainsäädäntöön, viranomaiskäytelyyn, politiikkaan, organisatorisiin rakenteisiin ja toimintamalleihin tehdään uudistuksia, jotka parantavat yhteiskunnan suorituskykyä. Järjestövetoisista yhteispalvelupisteistä löytyy useita sosiaalisen innovaation elementtejä.

*Niina Lindström, projektikoordinaattori,
Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry*

Keskitettyä palvelutarjontaa

Yhteispalvelupisteessä tarjotaan keskitetysti kahden tai useamman julkishallinnon edustajan asiakaspalveluita. Keskenään ne ovat hyvinkin erilaisia. Useimmin tarjolla on valtion viranomaisten, kuntien ja Kansaneläkelaitoksen lomakkeita, neuvontaa ja hakemusten vastaanottoa. Yhteispalvelupisteessä voi esimerkiksi käyttää internet-päätettä, tehdä verokorttimuutoksen, saada työvoimahallinnon informaatio- ja neuvontapalveluita tai poliisin lupapalveluita. Lisäksi tarjolla on yksityisten palveluntarjoajien ja järjestöjen palveluja.

Yhteispalvelupisteet sekoitetaan usein työvoiman palvelukeskuksiin, jotka tarjoavat työhallinnon ja Kansaneläkelaitoksen vaikeasti työllistyville ja pitkäaikaistyöttömille. Julkishallinnon yhteispalvelupisteet tarjoavat kuitenkin paljon laajemman palveluvalikoiman ja ne on tarkoitettu kaikille kansalaisille. Yhteispalvelupisteitä on Suomessa 210 kappaletta.

Kehitä osaamistasi Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton koulutustapahtumissa

Helmiä

- 16.2. Päijät-Hämeen alueelliset sosiaali- ja terveysturvan kehittämispäivät, Lahti
- 21.–22.2. Ideasta projektiksi, Helsinki
- 22.2. Iltä köyhyyttä vastaan / Keski-Suomi, Jyväskylä

Maaliskuu

- 14.3. Kansainvälisen sosiaalipolitiikan päivä, Helsinki
- 16.–17.3 Järjestöjen talouden suunnittelu- ja neuvottelupäivät, Joensuu

Huhtikuu

- 3.4. Pohjalaismaakuntien järjestötoiminnan neuvottelupäivä, Vaasa
- 5.–6.4. Valtakunnalliset sosiaali- ja terveysturvan kehittämispäivät, Helsinki
- 27.–28.4. Järjestöjen talouden suunnittelu- ja neuvottelupäivät, Turku

Toukokuu

- 9.–10.5. Onnistu projektissa!, Helsinki
- 23.5. Järjestöpäälliköiden iltapäiväfoorum, paikka ilmoitetaan myöhemmin

Lisätietoja tapahtumista internetistä www.stkl.fi tai ota yhteyttä: kehitysjohtaja Juha A. Pantzar 050 313 0523, juha.pantzar@stkl.fi tai koulutussihteerit Merit Lemminki 050 596 3679, merit.lemminki@stkl.fi

EAPN etsi sosiaalitaloudesta eväitä syrjäytymistä vastaan

Euroopan köyhyyden ja syrjäytymisen vastainen verkosto EAPN piti yleiskokouksen Liverpoolissa viime marraskuussa. Yli satapäisen osanottajajoukon tavoitteena oli löytää uusia näkökulmia sosiaalisen osallisuuden lisäämiseksi kansallisella tasolla. Erityisesti pohdittiin sosiaalitalouden mahdollisuuksia.

Suomesta kokoukseen osallistuivat EAPN-Fin:n hallituksen jäsenet **Ari Saarto, Tiina Saarela, Elina Varjonen, Kirsti Viljanen** ja **Veijo Väle**.

Sosiaalitaloutta eurooppalaisittain

Sosiaalitalouden eurooppalaiset muodot ja mahdollisuudet olivat laajasti esillä yleiskokouksessa. Esimerkiksi syrjäytymisen ehkäisyyn haettiin työkaluja juuri sosiaalitalouden piiristä. Sosiaalitaloutta kuvaavista määritteistä keskusteltiin ja pohdittiin, miten se voisi näkyä konkreettisesti EAPN:n toiminnassa sekä mitkä olisivat sen haasteet EU:n tasolla.

Sosiaalitalouden merkitys mainitaan myös vuosikokouksen päätössiakirjassa. Sekä kansallisesti että Euroopan tasolla on tärkeä edistää sellaista työnantajatoimintaa, joka pyrkii alentamaan työttömyyttä ja samalla ottaa huomioon työn, perheen ja yhteisöllisyyden hyvän tasapainon.

Sosiaalitaloutta on kehitetty erityisesti keskisen Euroopan maissa jo noin kymmenkunta vuotta. Toiminnan lähtökohtana on ollut luoda työpaikkoja ja osallisuuden mahdollisuuksia henkilöille, joiden työn tuottavuus ei

vastaa markkinaehtoisen järjestelmän tuotto-odotuksia. Yhtenä tavoitteena ja osin jo toteutumanakin ovat sosiaaliset yritykset. Suurimmat erot sosiaalitaloukseskustelussa alkavat jo määritetasolta. Eräs sosiaalitalouden jakolinja kulkee eurooppalaisten läntisten teollisuusmaiden ja Itä-Euroopan maiden välillä. Myös läntisillä teollisuusmailla on eroja, karkeasti ottaen jakolinja on pohjoinen – etelä -akseli.

Unionin uusimpiin jäsenmaihiin kuuluvassa Bulgariassa sosiaalitalous on pitkälti kansalaisjärjestötyötä, jolla pyritään auttamaan ihmisiä arjen perusrutiineissa ja -toimeentulossa. Bulgarialainen kokousedustaja **Maria Jeliaskovan** NGO Antipoverty information Centrestä kuvasi maansa kansalaisjärjestötoiminnan tilannetta: kansalliset toimijat ovat hajanaisia eikä heille tarjota valtion

EAPN:n kokousedustajat tutustuivat Seaforth Information Network Groupin lähiötyöhön Seftonissa, Liverpoolin pohjoispuolella.

tukea. Kansalaisjärjestötyön perustana on vaihdanta; rahaa toiminnan pyörittämiseen on vähän. Voittoa tuottamattomia kansalaisjärjestöjä ei ylipäätään ole samassa muodossa kuin esimerkiksi Pohjoismaissa. Valtion taholta sosiaalitalouteen suhtaudutaan väheksyen, **Maria Jeliaskova** totesi. Myös latvialaiset kansalaisaktiivit toivat kokoukselle saman-suuntaista viestiä.

Sosiaalisten yritysten näkökulmaa valottivat itävaltalainen **Judith Puehringer** Bundesdachverband für Sociale Unternehmenistä, kansallisesta sosiaalisten yritysten järjestöstä sekä ranskalainen **Claire Pignal** Coorace-järjestöstä. Vaikka sosiaalisten yritysten toiminnan edistämisen Itävallassa ja Ranskassa voi arvioida olevan pidemmällä kuin Suomessa, yhteistä ovat kuitenkin vähäinen valtiolta saatava tuki sekä arvostuksen ja

Kuvat: Elina Varjonen

"Läntinen teollisuusmaa" häviää historian hämärään

Länsi-Euroopan vauraista maista käytetään sitkeästi nimitystä teollisuusmaa, vaikka perinteinen savupiippu- ja tuotantoteollisuus on pitkälti jo hävinnyt. "Läntinen teollisuusmaa" kuvaakin lähinnä tiettyä perusvaurauden lähdettä ja tuotantotalouden järjestelmää, jolla hyvinvointi on saavutettu ja jaettu.

Kommunistisen talousjärjestelmän aikana työ ja sen tekijät olivat suoraan valtion omistuksessa. Työntekijät olivat myös,

ainakin periaatteessa, valtion suojeluksessa. Kommunismien romahduksen jälkeen entisiin itä-blokin maihin on levinnyt ryöstökapitalismi, jossa on usein ratsastettu länsimaisella markkinataloudella ja vedottu sen vaatimuksiin. Vaurautta on kasaantunut pääasiassa kommunismin valtapiiriin kuuluneille, jotka ovat saaneet tuotantovälineiden omistuksen käsiinsä.

Myös läntisen Euroopan maissa kehitys on polarisoitunut: tuotannon tehostaminen ja rajojen avaaminen on vaurastuttanut vain osaa. Työttömyys on lisääntynyt ja ihmisiä on joutunut pysyvästi marginaaliin. Absoluuttiseen köyhyyteen joutumista on estänyt osittainen valtion ja EU-lainsäädännön ohjaus.

palkkatason alhaisuus.

Yleiseurooppalaisesti katsoen sosiaalisia yrityksiä koskeva lainsäädäntö on monenkirjavaa ja puutteellista. Samoin liikellelähtövaiheen taloudellinen tuki ontuu. Työryhmissä keskusteltiin vilkkaasti sosiaalisten yritysten arkitodellisuudesta. Sosiaalitaloutta tukemaan on myös perustettu erityisiä pankkeja; esimerkiksi Saksassa ja Italiassa on rahoituslaitoksia, jotka luotottavat suoraan sosiaalitaloutta.

Yhteistyötä yhteiseksi hyväksi

Yleiskokouksen yhteydessä järjestetyt monipuoliset tutustumiskäynnit laajensivat näkökulmaa liverpoolilaisesta arkitodellisuudesta. Järjestöt ovat myös Britanniassa ottaneet hoitaakseen monia

sellaisia tehtäviä, jotka sijoittuvat julkisen ja yksityisen välimaastoon. Monen brittiläisen hankkeen rahoitus tulee Euroopan unionin rakennerahastolta. Lisäksi avustuksia saadaan eri hyväntekeväisyysjärjestöiltä.

Vierailukohteena ollut matalan kynnyksen neuvontapalvelu tarjosi tietoa viranomaisasioissa, myös esimerkiksi terveydenhoitajan vastaanotto ja kunnallisen asuntotoimiston sivupiste oli järjestetty järjestöjen toimipisteen yhteyteen. Erilaiset kohtaamispaikat, vertaisten tapaaminen, neuvonta ja vapaaehtoistyö ovat olennainen osa monen liverpoolilaisen asuinalueen arkipäivää.

Esimerkiksi naistenjärjestö Women's Enterprising Breakthrough syntyi, kun paikalliset naiset päättivät perustaa oman yhdistyksen. Se on tänä päivänä yhteisön yhteistyölle rakentuva palve-

luntuottaja, joka tukee moniongelmaisia naisia. Tukea tarjotaan lähisuhdeväkivalan uhreille, itsetunnon kohentamiselle ja ylipäättään pyritään valamaan toivoa paremmasta tulevaisuudesta. Yhteistyö perustuu avoimuudelle, ystävyydelle ja huumorille; myös välittäminen, kunnioitus ja ajan antaminen ovat tärkeitä lähtökohtia.

Yhteisöperustaisen työn tarve ja muoto nousevat alueen asukkaiden tarpeista ja toimintaan tarvitaan sitoutuneita vapaaehtoisia ja asuinalueen kehittäjiä. Näinkin institutionalisoituneessa toiminnassa rahoitus on kuitenkin määräraikaista ja katkonaista, mikä vaikeuttaa toimintaa ja sen kehittämistä.

Elina Varjonen, Kirsti Viljanen ja Veijo Väle Kirjoittajat ovat EAPN-Finin hallituksen jäseniä

Kokous pidettiin Liverpoolin merimuseon tiloissa Albert Dockilla

Suomen köyhyyden ja syrjäytymisen vastaisen verkoston EAPN-Finin haasteena tänä vuonna on tehdä köyhyyttä näkyväksi ja korostaa osallisuuden merkitystä, kun Euroopan unionin sosiaalisen suojelun järjestelmää uudistetaan. Unionin uudistusohjelma, Lissabonin strategia, on edennyt vaiheeseen, jossa sosiaalipolitiikan koordinaatiolle luodaan unionissa yhteistä rakennetta. Uudistuksen ainesosat ovat sosiaalinen osallisuus, eläkkeet ja kansallinen sosiaalipolitiikka ja näistä rakennetaan uudenlaista sosiaalisen suojelun kokonaisuutta. Sosiaalinen suojelu integroidaan tiiviisti osaksi talous- ja työllisyyspolitiikkaa. Vaarana on, että köyhyys ja sosiaalinen syrjäytyminen jäävät liian vähälle huomiolle, kun unioni virtaviivaistaa sosiaalipolitiikkaansa.

EAPN-Fin aikoo tänä vuonna keskittyä etenkin lasten ja lapsiperheiden kokemaan köyhyyteen, johon saadaan erilaisia näkökulmia verkoston jäsenjärjestöjen kautta. Kansalliseen köyhyyden ja syrjäytymisen vastaiseen keskusteluun osallistuminen ja vaikuttaminen ovat asialistalla, samoin Suomen EU-puheenjohtajuuskauden tapahtumissa mukana oleminen. Verkosto korostaa toimintasuunnitelmassaan myös köyhyyden ja sairastavuuden välisen yhteyden esiintuomisen merkitystä.

Lue lisää: www.eapn-fin.org

Löytyykö optimi, selkeytyykö synteesi?

Kirjailija *Hannu Raittila* on kuvannut seuraavasti lähimenneisyyden ja tämän päivän Suomea: "Eihän Suomessa laman jälkeen ole ollut mitään taloushistoriaa, koko historia on ollut pelkkää taloutta." Tähän on sosiaalialan ammattilaisen helppo yhtyä. Jos viime vuositu-
hannella suurin ponnistuksin rakennettu hyvinvointivaltio on teesi, elämme nyt voimakkaan antiteesin aikaa. Synteesisistä on toistaiseksi vain vähän merkkejä.

Synteesillä tarkoitan sellaista toivottavaa tilaa, jossa talous- ja sosiaalipolitiikka käyvät aitoa ja toinen toistaan arvostavaa dialogia. Niiden keskinäinen riippuvuusuhde on kuitenkin jo laajalti ymmärretty ja tunnustettu asia. Nokiaa tuskin olisi tässä muodossa olemassa ilman laadukasta suomalaista neuvola-, päivähoito- ja koulutusjärjestelmää. Terveydenhuolto ja sosiaalipalvelut toimivat tukiverkkona riskien varalta ja rakentavat luottamusta tulevaisuuteen.

Hyvinvointiyhteiskunta on pääosin edelleen toimiva ja hyvä konsepti, vaikka hienosäätöä tarvitaan. Hyvinvointiyhteiskunnan mahdollistajana puolestaan on toimiva ja hyvinvoiva kansantalous ja mahdollisimman alhainen työttömyys.

Henkistä ilmapiiriä hallitsee usko markkinoihin, olipa kyse mistä tahansa alasta. Kulttuuri, tutkimus, tiede, taide ja sosiaalinen tuki yritetään ahtaa tavaratuotannon logiikkaan. Tehokkuuden määrittely tapahtuu saman kaavan mukaan, olipa sitten kyse liikennepalveluista tai sosiaalipalveluista.

Olisi jo korkea aika hakea optimia analyttisen, rakentavan ja rehellisen keskustelun kautta. Mitkä ovat sellaisia toimenpiteitä tai palveluja, jotka on mahdollista ja järkevää tuotteistaa ja mitkä taas eivät? Mille alueille voi syntyä aitoja markkinoita, joilla voi oikeasti kilpailuttaa? Missä se ei ole mahdollista tai ainakaan kovin realistista? Mitkä ovat ne käytännöt, joiden kautta ihmiset saavat tarvitsemansa tuen elämään mahdollisimman hyvää ja itsenäistä elämää?

Sata vuotta sitten suomalaiset naiset saivat ensimmäisinä Euroopassa ja toisina maailmassa täydet poliittiset oikeudet, äänioikeuden ja vaalikelpoisuuden. Uudessa-Seelannissa naiset olivat tosin saaneet oikeuden äänestää jo vuonna 1893, mutta vasta Australiassa 1903 naisille myönnettiin täydet oikeudet eli äänioikeus ja kelpoisuus tulla valituksi parlamenttiin. Suomessa vuonna 1907 ensimmäisessä yksikamarisessa eduskunnassa istui peräti 19 naista. Australiassa ensimmäiset naiset valittiin parlamenttiin vasta 1950-luvun lopulla. Suomessa siis naiset ovat ensimmäisinä maailmassa tulleet valituiksi kansaa edustamaan.

Suomen naiset ovat olleet kautta vuosien merkittäväällä tavalla rakentamassa kansakuntaa ja hyvinvointiyhteiskuntaa. Juhlikaamme merkivuotta puolustamalla hyvinvointiyhteiskuntaa, mutta myös olemalla avoimia ja aktiivisia sen kehittämisessä.

*Marita Ruohonen,
toimitusjohtaja, Ensi- ja turvakotien liitto*

Sektorirajat ylittävälle hyvinvointi-innovaatioille tunnustusta

Ylistaron kunta sai tunnustusta lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin pitkäjänteisestä ja sektorirajat ylittävästä edistämisestä. Huoltaja-säätiö palkitsi Ylistaron joulukuussa Kunnallisen sosiaalipolitiikan innovaatiopalkinnolla, jonka suuruus on 10 000 euroa. Kunniamaininta kunnallisen sosiaalipolitiikan tavoitteita erinomaisesti edistäneestä innovaatiosta myönnettiin Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton HYVE-toiminnalle sekä Vantaan Icehearts ry:lle. HYVE-toiminnalla on luotu hyvinvoinnin alueellisia tukiverkostoja, joissa järjestö-osaajat, julkinen sektori ja aktiiviset kansalaiset yhdessä tukevat hyvinvointia. Icehearts on sosiaalinen urheiluseura, joka järjestää ohjattua liikuntaa niille lapsille, joilla siihen muuten ei ole mahdollisuutta.

Aavikoituminen on maailmanlaajuinen uhka

YK on valinnut vuoden 2006 teemaksi aavikoitumisen. Aavikoituminen on vakava maailmanlaajuinen uhka, joka koskettaa noin miljardia ihmistä yhteensä sadassa maailman maassa, YK:n teemasivuilla todettiin. Aavikoituminen aiheuttaa haittaa ihmisille ja elinkeinoille ja lisäksi vaikuttaa ilmastonmuutokseen. Toisaalta aavikoita ja autiomaita on myös syytä suojella, sillä ne muodostavat ainutlaatuisia ekosysteemejä ja ovat monen kulttuurin kehto.

Komissio edistämään tervettä ruokavaliota ja liikuntaa

EU:n komissio on julkaissut vihreän kirjan terveellisen ruokavalion ja liikunnan edistämiseksi. Epäterveellinen ruokavalio ja liikunnan puute ovat Euroopassa tärkeimpiä sellaisia sairauksien ja ennen aikaisten kuolemantapausten syitä, jotka olisivat estettävissä. Vihreässä kirjassa todetaan, että yhteisön toimilla voidaan vahvistaa jäsenvaltioiden viranomaisten, yksityissektorin ja kansalaisjärjestöjen aloitteiden vaikutusta. Komissio toivoo kannanottoja mm. siihen, miten lihavuutta voitaisiin estää esimerkiksi puuttamalla puuttellisen medialukutaidon hyväksikäyttöön markkinoinnissa ja myynninedistämistoimissa. Myös liikunnan sosioekonomiset reunaehdot tulee ottaa huomioon: jos lähiympäristö ei kannusta liikkumaan, on vähävaraisilla vähemmän mahdollisuuksia kuin varakkailla.

Lue lisää: europa.eu.int - komissio - terveys - Vihreä kirja: terveellisen ruokavalion ja liikunnan edistäminen: euroopalainen ulottuvuus ylipainoisuuden, lihavuuden ja kroonisten sairauksien ehkäisemisessä

palkittuja

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto jakaa vuosittain yhden Kansalaistoiminnan valtakunnallisen tunnustuspalkinnon. Palkinnon tarkoituksena on tehdä näkyväksi kansalaistoiminnan roolia hyvin-

voinnin tukemisessa. Palkinto on keraamikko Erka Auermaan keraaminen veistos.

Yhteisöt voivat ehdottaa oman ehdokkaansa myös kansalaistoiminnan palkinnon saajiksi.

Kansalaistoiminnan valtakunnallinen tunnustuspalkinto SPR:N VAPAAEHTOISILLE KERÄÄJILLE

Kansalaistoiminnan juhlassa joulukuussa luovutettiin Kansalaistoiminnan valtakunnallinen tunnustuspalkinto Suomen Punaisen Ristin vapaaehtoisille kerääjille. Palkinto tuli tunnustuksena merkittävästä ja sitoutuneesta toiminnasta.

SPR itse toteaa, että kerääjäksi tuleminen ei vaadi paljon: vain hyvää mieltä, auttamishalua ja sähän sopivaa vaatetusta. Tämä aktiivinen osallistuminen, arjessa selviytymisen edistäminen, kokemusten jakaminen, toinen toistensa tukeminen ja tilanteisiin varautuminen kiteyttää kuitenkin monia vapaaehtoistoiminnassa ja kansalaistoiminnassa olennaisia piirteitä. Toiminnallaan kerääjät tekevät mahdolliseksi SPR:n nopean tuen ja avun onnettomuuksien, sotien, maanjäristysten ja kriisien uhreille ja antavat tavalliselle kansalaiselle mahdollisuuden olla omalta osaltaan välittömästi auttamassa.

Palkinnon myöntänyt Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto toteaa ihmisten hädän olevan yhteinen, jonka lievittämiseksi tarvitaan monien eri tahojen – julkisen vallan, järjestöjen, yksittäisten

ihmisten – yhteistyötä, aineellista ja henkistä apua ja tukea. Ihmiset luottavat siihen, että katastrofin sattuessa apu lähtee liikkeelle. Jos ei itse ole voinut toimia, on voinut antaa apunsa keräysten muodossa.

SPR:n avustustoiminnan perusta on keräyksissä, joita se piireineen ja osastoineen toteuttaa. Tunnetuin SPR:n keräyksistä on vuotuinen Nälkäpäivä-keräys, jota tänäkin vuonna toteutti yli 20 000

Palkinnon vastaanottivat järjestöpäällikkö Mimmu Piirto SPR:stä sekä Länsi-Vantaan osaston vapaaehtoiset Anja Vainio, Jenna Jalonen ja Päivi Karppinen.

kerääjää. Lipaskeräykset ovat ehkä näkyvin ja eniten vapaaehtoista panosta vaativa osa. Kaikkien aikojen suurin keräys kerättiin vuonna 1999 hätää kärsivän Kosovon hyväksi. Siihen osallistui tuhansia kerääjiä.

Kansalaistoiminnan palkintoja NUORI VAPAAEHTOINEN PALKITTIIN

Pietu Hoppa sai tunnustusta toiminnastaan Myllyprojekti-yhdistyksessä, joka on elämäskasvatuksen alan monipuolinen yhdistys. Pietu Hoppa on suorittanut yhdistyksen kautta nuorten ohjaajan koulutuksen ja ohjannut monia eri lasten, nuorten, aikuisten ja vammaisten toimintoja.

Rauhallisuudellaan ja avoimuudellaan Pietu Hoppa on saavuttanut erinomaisen luottamuksen nuorten parissa ja ollut myös erittäin vakuuttava ohjaaja aikuisryhmissä, palkintoperusteluissa todettiin.

Palkinto myönnettiin Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry:n esityksestä. Sosiaaliturvayhdistys halusi korostaa nuorten aktiivisten toimijoiden roolia, sillä vaikka perinteinen järjestötoiminta on edelleen

Pietu Hoppa

Kuva: Jarkko Rissanen

voimissaan, sitä odottaa lähivuosina sukupolvenvaihdos. Nuoret tarvitsevat kan-

Kalevi Honkaselle TUNNUSTUSTA VAPAAEHTOISUUDESTA

Imatran työnhakijat ry:n talousjohtaja Kalevi Honkanen sai Kansalaistoiminnan palkinnon tunnustuksena yhdistyksessä tehdystä vapaaehtoistyöstä. Kalevi Honkanen on edistänyt kanssaihmiesten hyvinvointia hyvin konkreettisella tavalla: hän huolehtii yhdistyksen järjestämien ruokailujen taloushallinnosta. Työnhakijoiden yhdistyksen ruokailupalvelua käyttää päivittäin kymmeniä ruokailijoita Imatralla ja Rautjärvellä.

nustusta, tukea, tilaa ja toimintamahdollisuuksia myös järjestöissä: järjestötoiminnalle nuorten tavoittaminen tuo haasteen uudistaa toimintamuotoja, yhdistys muistutti.

Kansalaistoiminnan palkintoja

MIELENTERVEYS- YHDISTYS KAIPPARI PALKITTIIN

Kaippari on esimerkki yhdistyksestä, joka on onnistunut verkostoitumaan kunnan, paikallisten yrittäjien ja yhdistysten kanssa, palkintoperusteluissa mainittiin. Kaippari toimii Karjaa-Inkoo -alueella ja muun muassa tarjoaa jäsenilleen mielekästä tekemistä: tiloissa voi askarrella, leipoa, tehdä puutöitä, käsitöitä, kutoa kankaita itselle tai myyntiin. Kuka tahansa on tervetullut mukaan toimintaan. Kuntoutujille yhdistys tarjoaa lisäksi mahdollisuuden tuetun työn tekemiseen. Toiminta perustuu pääosin vapaaehtoistoimintaan ja vertaistukeen.

Kuva: Sanna Raatikainen

ON ONNITELTU

- 50-vuotiaasta Kristiina Kumpulaa
- 60-vuotiaita Erkki Asikaista, Jorma Huuhtasta ja Paula Kokkosta
- Vuokko Ahtia nimityksestä uudeksi Aseman lapset ry:n toiminnanjohtajaksi
- 10-vuotiaasta Asumispalvelusäätiö ASPAA
- 15-vuotiaasta Takuu-Säätiötä
- 30-vuotiaasta Psoriasisliittoa
- 40-vuotiaasta Suomen CP-liittoa

Uusia jäseniä

Keskusliiton jäseneksi on hyväksytty kaksi uutta jäsentä: *Kipupotilasyhdistys* ja *Suomen Nivelyhdistys*. Vuonna 1991 perustettu Kipupotilas-yhdistys toimii kipupotilaiden tukena ja yhdyselimenä sekä valvoo heidän yhteiskunnallisia etujaan ja oikeuksiaan. Yhdistys julkaisee Kipupuomi-lehteä ja www-sivut ovat osoitteessa www.kipupotilasyhdistys.com.

Suomen Nivelyhdistys ry on vuonna 1999 perustettu järjestö, joka palvelee nivelongelmista kärsiviä (nivelerikkoiset, tekoniivelleikatut ja reumaa sairastavat) tiedonvälityksen, tuen ja edunvalvonnan keinoin. Yhdistyksen lehti on Nivelitieto ja www-sivut ovat osoitteessa www.nivelitieto.net.

Henkilöstöuutisia

Projektikoordinaattori *Niina Lindströmin* määräaikainen työsuhde on päättynyt ja Niina on siirtynyt Turkuun päihdeasioiden koordinaattoriksi. Toimittaja *Johanna Kos-*

kinen jättää viiden vuoden jälkeen Sosiaali- ja terveysviestin ja siirtyy Editalle kustannustoimittajaksi. Keskusliitto kiittää molempia hyvästä, sitoutuneesta ja idearikkaasta työpanoksesta ja toivottaa onnea uusiin haasteisiin.

alan kouluttajat ilmoittavat

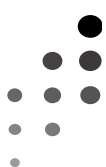
34. Kuntoutuspäivät

9.-10.3.2006

Helsingin Messukeskuksen kongressisiivessä

Ikä ja uusiutuminen

- Ikääntyminen ja työelämä
- Vakava elämän pysäyttävä sairaus kuntoutuksen haasteena
- Nuorten kuntoutuspalvelujen kehittäminen
- Mielenterveyskuntoutuksen kehittäminen
- Sairauslomalta töihin – työterveys- huollon ja kuntoutuksen hyvät käytännöt
- Vaikeavammaisten palvelujen kehittäminen
- Ammatillisen kuntoutuksen ja työllistymisen hyviä käytäntöjä
- Kuntoutuksen vaikuttavuus

Kuntoutussäätiö

Pakarituvantie 4-5
PL 39, 004110 Helsinki
www.kuntoutussaatio.fi

KOULUTUSTARJONTA

Suomen Mielenterveysseura

VÄLINEITÄ TYÖHYVINVOINTIIN

Konsultaatiota, koulutusta ja työnohjausta työyhteisöille ja esimiehille

Tarjoamme räätälöityjä työyhteisön kehittämisprosesseja sekä teemaluentoja eri aiheista työpaikkanne työhyvinvoinnin ylläpitämiseen.

PSYKOTERAPIA- JA TÄYDENNYSKOULUTUKSET

Psykoterapiataitojen peruskoulutus (20 lähiopetuspäivää)
Vuoden kestävä koulutus sisältää monia eri psykoterapiasuuntauksia yhdistäviä peruskäsitteitä. Haku 15.2.06, käynnistyy keväällä 06.

Debriefing-istunnon ohjaajakoulutus (3 lähiopetuspäivää)
Koulutus kriisiryhmissä toimiville, kriisityötä tekeville sekä onnettomuuk- sissa pelastus-, tuki-, tutkinta- tai tiedotustoimintaan osallistuville. Koulutus toteutetaan 13.-14.9 ja 16.10.06.

Kriisiavun koulutus (3 lähiopetuspäivää)
Antaa perustietoa traumaattisista elämäntilanteista ja lisää valmiuksia kohdata kriisissä olevia. Toteutetaan 17.-18.10. ja 23.11.06.

Kriisi-interventiokoulutus (18 lähiopetuspäivää)
Vuoden kestävä koulutus tähtää tiedollisten ja taidollisten valmiuksien lisäämiseen kriisityössä. Haku 15.5.06, käynnistyy toukokuussa 06.

Perhe- ja verkostoyön koulutus (18 lähiopetuspäivää)
Sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöille, jotka haluavat kehittää joustavia perhe-, pari- ja verkostotyömenetelmiä. Jatkuva haku.

Ryhmäanalyysin perusteet (16 lähiopetuspäivää)
Ryhmää työskentelyssä käytäville sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetustyön henkilöille. Haku 15.3.06 mennessä, käynnistyy toukokuussa 06.

Koulutus pari- ja lähisuhdeväkivallan hoitoon ja ehkäisyyn (10 lähiopetuspäivää syksyn 2006 aikana)
Lisää ymmärrystä pari- ja lähisuhde-väkivallasta ja tarjoaa konkreettisia keinoja väkivaltaa kokeneiden ja sitä käyttävien kohtaamiseen.

www.mielenterveysseura.fi/mt_koulutuskeskus • www.tuutti.net

Daigmarinkatu 14, 00100 Hki, p. (09)4150 3663, hannele.hannukainen@mielenterveysseura.fi

Turvallinen lääkehoito
2.2.2006 Helsinki, 6.2.2006 Oulu, 13.2.2006 Tampere
20.2.2006 Turku, 27.2.2006 Kuopio

Kunnallinen palveluasuminen
2.3.2006 Helsinki

Ehkäisevä vanhustyö
- ikääntyneiden toimintakyvyn ylläpito
7.3.2006 Helsinki

Kehitysvammasoitaja/ -ohjaaja ja työnvalmentaja hoidon kehittäjänä
20. - 21.3.2006 Tampere

Terveystuotohenkilöstön ammattiosaaminen ja sen kartoitus
21. - 22.3.2006 Tampere

Ylihoitaja asiantuntijana - johtajana
30. - 31.3.2006 Helsinki

Valtakunnalliset välinehuoltopäivät
5. - 6.4.2006 Helsinki

Kansainvälistyvä sosiaali- ja terveydenhuolto -opintomatka Tanskaan
18. - 21.4.2006

Osastonhoitaja henkilöstöjohtajana
3. - 4.4.2006 Tampere

Efeko Oy
Toinen linja 14, 00530 Helsinki
Vastuhenkilö: Koulutuspäällikkö Jari Koivisto
Tilaa esite! Koulutussihteeri Sanna Spärman
Puh 010 409 2418 etunimi.sukunimi@efeko.fi

HSE

PIENYRITYSKESKUS

SOSIAALI- JA TERVEYSALAN PROJEKTI-OSAAJAKOULUTUS

13.3.-5.5.2006

Koulutusohjelman tavoitteena on antaa käytännön työvälineet menestykselliseen ja tavoitteelliseen projektityöhön. Ohjelma on suunniteltu ottaen huomioon sosiaali- ja terveysalan erityispiirteet, eri rahoitusmuodot ja rahoituksen edellytykset.

Lisätiedot ja ilmoittautuminen:

- www.pyk.hkkk.fi/projektiosaja
- Leena Kivistö, puh. 0400 568 608
- leena.kivisto@pyk.hkkk.fi

HELSINGIN KAUPPAKORKEAKOULU | PIENYRITYSKESKUS
HELSINKI SCHOOL OF ECONOMICS | Mikkelä, Helsinki, Pietari, Tallinna
-25 vuotta osaamisen kehittämistä-

KOULUTUSTA AMMATIIN JA TAITOJA ITSENÄISEEN ELÄMÄÄN

- kulttuuriala
- matkailu-, ravitsemis- ja talousala
- tekniikan- ja liikenteenala
- valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus
- ammatillinen lisäkoulutus

Hakuaika koulutukseen 1.1.-15.3.2006

Alavuden erityisammattikoulu

Kasarmintie 10, 63300 ALAVUS

puh.(06) 516 8111 www.aeak.fi Alavus@aeak.fi

2006

tulossa uusi
Sosiaalibarometri

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry

voiman palvelukeskuksista, palvelujen kilpailuttamisesta ja järjestöihin kohdistuvista muospaineista?
Lisää Valtakunnallisia päivistä ja barometrin tilaustiedot:
www.stkl.fi tai soita: (09) 774 721*

Sosiaalibarometri 2006 julkaistaan

perinteisesti Valtakunnallisilla sosiaali- ja terveyspolitiikan kehittämispäivillä, jotka tänä vuonna järjestetään 5.-6.4. Päiville osallistujat saavat tuoreeltaan barometritietoa suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan nykytilasta. Miten on kehittynyt heikoimassa asemassa olevien ihmisten tilanne? Mitä ajatellaan kunta- ja palvelurakennemuutuksesta, työ-

www.kiipula.fi

Kiipulan ammattiopisto on ammatillinen erityisoppilaitos. Etusija opiskelijavalinnassa on henkilöillä, jotka tarvitsevat erityisiä opetus- ja tukipalveluja.

Hakuaika päättyy
30.4.2006.

datanomi - merkonomi -
elektroniikka-asentaja -
puutarhuri - valmentava
ja kuntouttava koulutus

Katso koulutustarjontamme: www.kiipula.fi

Kiipulan ammattiopisto

Kiipulantie 507
14200 Turenki

puh. (03) 685 21
ammattiopisto@kiipula.fi

Tavoita ilmoituksella!

Sosiaali- ja terveysviesti tavoittaa koko joukon sosiaali- ja terveysalan asiantuntijoita ja vaikuttajia. Seuraava numero ilmestyy 5.4.

Ilmoitusasioissa Sinua palvelee *Orvokki Toivanen*, jonka tavoitat Julkaisu Bookersista numerosta (09) 773 821 tai sähköpostilla sotevi@bookers.fi.

Tilaa ja lue! Sosiaali- ja terveysviesti tarjoaa ajankohtaista asiaa sosiaali- ja terveysalalta ja siihen kiinnostavia näkökulmia. Tilaa internetissä: www.stkl.fi tai soita: (09) 774 721*

Yhteyksiä alueellisiin sosiaaliturvayhdistyksiin

Sosiaaliturvayhdistykset ovat sosiaaliturvan ja muun sosiaalipolitiikan alalla työskentelevien henkilöiden yhdysside. Yhdistykset järjestävät opinto- ja neuvottelutilaisuuksia, välittävät tietoa ja järjestävät opintoretkeä ja muuta virkistystoimintaa. Tule mukaan käynnistämään alueellista keskustelua sosiaali- ja terveysturvayhdistyksen kanssa. Ota yhteyttä alueesi yhdistyksen puheenjohtajaan tai sihteeriin ja liity jäseneksi.

Etelä-Pohjanmaan Sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry

Puheenjohtaja Jouni Nummi, Koivulehdontie 16, 61600 Jalasjärvi, puh. (06) 231 8270, 040 746 6945, sp. jouni.nummi@kauhajoki.fi. Sihteeri Sirpa Tuomela, PL 412, Sonetbotnia, 60101 Seinäjoki, puh. 050 540 0655, sp. sirpa.tuomela@stkl.fi

Etelä-Savon sosiaali- ja terveysturva ry

Puheenjohtaja Anja Lehtonen, Rahulantie 7, 51720 Rahula, puh. 040 726 7440 tai 020 516 161, sp. anja.lehtonen@islh.intermin.fi. Sihteeri Kyllikki Klemm, Juvan kunta, PL 28, 51901 Juva, puh. (015) 7551 299, 040 561 5263.

Finlands svenska socialförbund rf

Ordförande Märta Marjamäki, Strandvägen 28, 21600 Pargas, puh. (02) 458 5832. Verksamhetsledare Boris Björklund, Skrufvilagatan 2, 68910 Bennäs, tel. (06) 785 0330, 050 553 3685, fax (06) 729 0547, www.fssf.fi

Kainuun Sosiaaliturvayhdistys

Puheenjohtaja Kai Hyttinen, Kainuun työvoiman palvelukeskus, Lönnrotinkatu 5 B, 87100 Kajaani, kai.hyttinen@mol.fi, puh. 050 396 3540. Sihteeri Seija Siivola, Väälälontie 19, 8750 Paltaniemi, puh. (08) 6189 9247, 040 566 005, seija.siivola@kajak.fi

Keski-Pohjanmaan Sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry

Puheenjohtaja Seija Tikkanen, Peltotie 12, 68100 Himanka, puh. (06) 875 697, sp.seija.tikkanen@suomi24.fi, sihteeri Jaana Pikkarainen-Haapasaari, Perusturvakeskus, PL 43, 67101 Kokkola, puh. (06) 828 9278, faksi (06) 828 9403, jaana.pikkarainen-haapasaari@kokkola.fi

Keski-Suomen Sosiaaliturvayhdistys ry

Puheenjohtaja Sakari Möttönen, Ristikiventie 15, 40520 Jyväskylä, puh. (014) 624 282, sakari.mottonen@jk.fi, sihteeri Anne Astikainen, Asemakatu 4 A 3.krs, 40100 Jyväskylä, puh. (014) 625 601, 050 597 5188 anne.astikainen@jkl.fi

Kymen-Karjalan sosiaali- ja terveysturva ry

Puheenjohtaja Anita Sipilä, Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, Vartiote 5, 45100 Kouvola, puh. 044 748 5310, sp. anita.sipila@socom.fi.

Lapin Sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry

Puheenjohtaja Eine Heikkinen, puh. 020 517 7724, PL 8002, 96101 Rovaniemi, sp. eine.heikkinen@llh.intermin.fi, sihteeri Eeva Marttala, sosiaali- ja terveysturvakeskus, PL 8216, 96101 Rovaniemi, puh. (016) 322 2413, faksi (016) 322 2992, eeva.marttala@rovaniemi.fi

Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry

Puheenjohtaja Pirjo Myyry, Lieksan Kela, Jussintie 17, 81700 Lieksa, puh. 020 435 7141, 040 570 8733, pirjo.myyry@kela.fi. Sihteeri Elina Pajula, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto, Niskakatu 21, 80100 Joensuu, puh. (013) 267 4213, 050 558 7460, faksi (013) 222 647, elina.pajula@stkl.fi

Pohjois-Pohjanmaan Sosiaaliturvayhdistys ry

Puheenjohtaja Maija Pelkonen, Mesimarjakuja 4, 90460 Oulunsalo, sp. maija.pelkonen@suomi24.fi, puh. 040 553 1715. Sihteeri Anne Mustakangas-Mäkelä, Kumppanuuskeskus, Torikatu 15 B, 3.krs, 90100 Oulu, sp. anne.mustakangas-makela@ouka.fi, puh. (08) 5584 4030, 050 592 2802

Pohjois-Savon Sosiaaliturvayhdistys ry

Puheenjohtaja Mikko Karinen, Rajakatu 1, 70600 Kuopio, puh. 050 411 9561, mikko.karinen@humak.edu. Sihteeri Tuula Merjola-Partanen, Taivaanpankontie 16 C 13, 70200 Kuopio, puh. 044 517 2104, tmerjola@dnainternet.net

Päijät-Hämeen Sosiaaliturvayhdistys ry

Puheenjohtaja Marja Keto, Ensi- ja turvakoti, Vapaudenkatu 15 B, 15140 Lahti, puh. 0500 717 707, sihteeri Ritva Haavisto, Timonkatu 5 C 62, 15240 Lahti, puh. (03) 730 7502, 040 754 1350

Satakunnan Sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry

Puheenjohtaja Tuula Rouhiainen-Valo, Visatie 15 B 24, 28360 Pori, sp. tuula.rouhiainen-valo@samk.fi, puh. 044-710 3490. Sihteeri Leena Kivimäki, Rauman sosiaalikeskus, PL 59, 26100 Rauma, puh. (02) 834 3330 citypuh. 044 533 5514, sp. leena.kivimaki@rauma.fi

Uudenmaan Sosiaaliturvayhdistys ry

Puheenjohtaja Harri Koivu, Padasjoen kunta, PL 35, 17501 Padasjoki, puh. (03) 552 9231, 040 562 1678 harri.koivu@padasjoki.fi. Sihteeri Ulla Saastamoinen, puh. (09) 7747 2280, 050 597 9442, sp. ulla.saastamoinen@stkl.fi

Varsinais-Suomen Sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry

Puheenjohtaja Risto Tolonen, Kaarinan Nuoret Pajamestarit ry, Hallimestarinkatu 28, 20780 Kaarina, puh. 0400 780 676, risto.tolonen@pajamestarit.net. Sihteeri Eija Sjöblom, Taivassalon kunta, Keskustie 9, 23310 Taivassalo, puh. 050 387 3353, eija.sjoblom@taivassalo.fi

Kotkankatu 9, 00510 Helsinki, Vaihde (09) 774 721 Faksi (09) 738 123, www.stkl.fi, www.sosternet.fi SosiaaliturvanKL@stkl.fi • Keskustoimiston henkilökunnan sähköposti-osoitteet etunimi.sukunimi@stkl.fi tai nimen yhteydessä, ä-kirjain korvataan a:lla, ö-kirjain o:lla. • Suorat puhelinnumerot: 7747 2 + kolme numeroa tai nimen yhteydessä.

Astikainen Anne

Anne.Astikainen@jkl.fi
(014) 625 601, 050 597 5188
kehittämispäällikkö (Jyväskylä)

Enden Eila

220, 050 591 4697
taloussihteer

Eronen Anne

206, 050 574 25 44
tutkimuspäällikkö

Ikonen Riitta

240, 050 531 3556
järjestösihteer

Karhu Liisa

050 599 4826
talouskonsultti (Joensuu)

Koponen Virpi

palvelusihteer
(Joensuu)

Kostilainen Reijo

(Silta-projekti, Oulu)
(08) 333 605

toimistotyöntekijä

Lemminki Merit

210, 050 596 3679
koulutussihteer

Londén Pia

207, 050 552 0790
tutkimussihteer

Meriläinen Raija

raija.merilainen@silta.suomi.net
(Silta-projekti, Oulu)

(08) 333 605

projektityöntekijä

Mustakangas-Mäkelä Anne

anne.mustakangas-makela
@ouka.fi

050 5922 802

kehittämispäällikkö (Oulu)

Paija Leea

242, 050 552 0791
kehittämispäällikkö

Pajula Elina

(013) 267 4213, 050 558 7460
kehittämispäällikkö (Joensuu)

Pantzar Juha A.

272, 050 313 0523
kehitysohjaaja

Pehkonen Heli

233, 050 412 1914
toimistosihteer

Perälähti Anne

205, 050 403 2471
tutkija

Rantakokko Aslak

aslak.rantakokko@silta.suomi.net
(Silta-projekti, Oulu)

(08) 333 213, 050 525 3724

projektityöntekijä

Rönnberg Leif

222, 050 63 664
pääsihteer (ICSW)

Saastamoinen Ulla

280, 050 597 9442

projektisuunnittelija

Savolainen Sirpa

255, 050 520 4554
taloussihteer

Siltaniemi Aki

290, 050 367 3447
tutkimuspäällikkö

Särkelä Riitta

200, 050 63663
toiminnanohjaaja

Tiippana Pirjo

211, 050 525 3891
tiedottaja

Timonen Diana

202
toimistosihteer

Tuomela Sirpa

kehittämissuunnittelija
050 540 0655

Tuomisto Tuula

kehittämissuunnittelija
(perhevapaalla)

Virtanen Arja

230, 050 520 5502
talousohjaaja

Vuorinen Marja

215, 050 412 1913
kehittämispäällikkö

Alueellinen kehittämistoiminta

Keski-Suomen toimipiste:

Asemakatu 4 A (3. krs)
40100 Jyväskylä

Astikainen Anne

Kehittämispäällikkö

Laukkanen Jukka

Suunnittelija
Jyväskylän kaupunki
(014) 625 602
jukka.laukkanen@jkl.fi

Sosiaaliturvayhdistys

Möttönen Sakari
Puheenjohtaja
sakari.mottonen@jkl.fi

TIEKA-projekti

Järvelin Jarkko
Mikrotukihenkilöt:
Jetsu Maarit (Jyväskylä)
Laitinen Ritva (Saarijärvi)
etunimi.sukunimi@tieka.net
www.tieka.net

ELVI -Elämän virtapiirit -hanke

Mäntyvaara Marika
projektipäällikkö, 050 321 6430
Alanen Henna
projektityöntekijä, 050 438 1506

etunimi.sukunimi@elviks.fi
www.elviks.fi

Kumppanuustalolla

Vapaudenkatu 4, 40100 JKL
Palvelusihteer

Pirttinen Rauha

Puh. 040 842 3678
rauha.pirttinen@tieka.net

Nukala Jaana

Puh. (014) 668 628

Pohjois-Pohjanmaan toimipiste:

Kumppanuuskeskus Torikatu 15 3 B, 4.
krs, 90100 Oulu
faksi (08) 5584 4032
sekä
Puusepänkatu 4
90100 Oulu

Mustakangas-M. Anne

Kehittämispäällikkö

Haapsaari Jorma

Suunnittelija
Oulun Kaupunki
Torikatu
(08) 558 44031
jorma.haapsaari@ouka.fi

Silta-työllisyshankkeessa

Rantakokko Aslak

- yhdistelmätukipalvelut
Kirkkokatu 14, 4.krs,
90100 Oulu
faksi: (08) 333 595

Kostilainen Reijo

Meriläinen Raija

- järjestötyönantaja-palvelut

Sosiaaliturvayhdistys

Pelkonen Maija-Liisa

Puheenjohtaja
040 553 1715

Pohjois-Karjalan toimipiste:

Niskakatu 21
80100 Joensuu
faksi (013) 222 647

Pajula Elina

Kehittämispäällikkö

Karhu Liisa

talouskonsultti

Koponen Virpi

palvelusihteer
Kansalaistalon yhteispalvelupiste
0400 522 885

Sosiaaliturvayhdistyksen

projektit:

KAJO-projektissa:

Niskakatu 21
Hänninen Tuija
Niemelä Eija
Purmonen Markku
(013) 220 093

Polkuja yrityksiin -projekti

Kaskinen Aki
050 535 6919

Lisäksi asukasemäntä, -isäntä
ja kuntosalii-isäntä, puh.
(013) 267 5755

Savela Annamari

Kehittämispäällikkö
Joensuun kaupunki
Suvantokatu 1
(013) 267 5667

Sosiaaliturvayhdistys

Myrsky Pirjo
Puheenjohtaja
040 570 8733

KATHY - Järjestöjen tieto-

yhteiskunta -kokonaisuus:
Kansalaistalo, Kauppakatu 32
Rissanen Jarkko
050 378 8527
Laakso Marleena
050 430 8535

Kanava-projekti:

Kansalaistalolla
Hämäläinen-Puhakka Katja
kehittäjä, 050 540 1929
Lieksassa
Oinonen Elina, 050 3788 525

Projektien sähköpostiosoitteet:
nimi.sukunimi@pksotu.fi

Valtakunnalliset sosiaali- ja terveys- politiikan kehittämispäivät

5.-6.4.2006, Marina Congress Center, Helsinki

Pohdittavana mm:

- Kunta- ja palvelurakennemuutos
- Kuka johtaa kunnallista sosiaalipolitiikkaa?
- Katoaako vai vahvistuuko ehkäisevä työ?
- Muuttuva toimeentuloturva
- Hyvinvointipalvelut sisämarkkinoiden puristuksessa

Päivillä julkaistaan myös Sosiaalibarometri 2006

Katso tarkempi ohjelma osoitteesta www.stkl.fi